

Motivační faktory vzdělávání seniorů na univerzitě třetího věku

Lucie Rusková

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Lucie Rusková
Osobní číslo:	H16045
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů v neziskové sféře
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Motivační faktory vzdělávání seniorů na univerzitě třetího věku

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie teoretických východisek z oblasti vzdělávání seniorů, motivace a studia na univerzitě třetího věku.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace formou kvalitativního výzkumu pomocí rozhovorů s vybraným vzorkem posluchačů na Univerzitě třetího věku na UTB ve Zlíně.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BENEŠ, Milan. Andragogika. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 136 s. ISBN 978-80-247-2580-2.

ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol. Přehled vývojové psychologie. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

PALÁN, Zdeněk. Základy andragogiky. 1. vyd. Praha: UJAK, 2002. 207 s. ISBN 80-244-0394-3.

PALÁN, Zdeněk a LANGER, Tomáš. Základy andragogiky. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose. Komenského, 2008. 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.

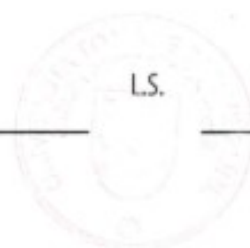
PRUSÁKOVÁ, Viera. Základy andragogiky. 1. vyd. Bratislava: Gerlach print, 2005. 120 s. ISBN 80-89142-05-2.

RABUŠICOVÁ, Milada a Rabušic, Ladislav. Učíme se po celý život. 1. vyd. Brno: MU, 2009. 340 s. ISBN 978-80-210-4779-2.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Renáta Matušů**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 8. 6. 2020

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

2) Vysoká škola nevydělává zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *D disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce počítovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvztažících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, učiní-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvztažících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy a užití školního díla (§ 35 odst. 3).*

(3) *Odprávo-li autor takového díla udělil svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo učít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíádnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tématem mé bakalářské diplomové práce je vzdělávání seniorů na Univerzitě třetího věku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jejich motivace ke vzdělávání měnící se v čase.

Teoretická část práce byla rozdělena na čtyři kapitoly pojednávající o tématu stáří, stárnutí a změnách, které tento proces doprovázejí. Ve druhé kapitole teoretické části si rozebereme problematiku vzdělávání seniorů a úkol geragoga. Ve třetí kapitole teoretické části se seznámíme s historií univerzit třetího věku. Teoretická část bakalářské diplomové práce byla ukončena vysvětlením pojmu motivace a důležitostí motivace ve vzdělávání.

V empirické části se zaměříme na to, jak se v čase proměňovaly motivační faktory osob studujících na Univerzitě třetího věku na UTB ve Zlíně.

Klíčová slova: Ageismus, funkční věk, stáří, stárnutí, senior, třetí věk, univerzita třetího věku, gerontologie, gerontagogika, vzdělávání seniorů, celoživotní vzdělávání

ABSTRACT

The topic of my Bachelor's thesis is the education of the pensioners at the University of the Third Age in Zlín.

The content of the theoretical part is a reflection on the topic of aging and the changes that accompany this process. In the second chapter of the theoretical part, we will discuss the issue of education of seniors and the task of a geragogue. In the third chapter of the theoretical part we will get acquainted with the history of universities of the third age. The theoretical part of the bachelor's thesis was concluded by explaining the concept of motivation and the importance of motivation in education.

In the practical part, we will focus on how the motivational factors have changed over time.

Keywords: Ageism, functional age, old age, aging, senior, third age, University of the Third age, gerontology, gerontagogia, older people education, lifelong learning

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Renátě Matušů za vedení mé bakalářské práce, za její trpělivost a cenné rady ohledně vedení rozhovorů.

Dále tímto děkuji všem dotazovaným participantům, kteří přispěli svými zkušenostmi k mému výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ	12
1.1 GERAGOGIKA	13
1.2 SENIOR	14
1.2.1 Specifika seniorského věku.....	15
1.3 TŘETÍ VĚK	16
1.4 AGEISMUS	17
2 EDUKACE SENIORŮ A JEHO SPECIFIKA	20
2.1 DEMOGRAFICKÉ ASPEKTY A KONCEPT AKTIVNÍHO STÁRNUTÍ.....	21
2.1.1 Výdělečná činnost starších osob	22
2.2 SPECIFIKA VE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ.....	24
2.3 FUNKCE A OSOBNOST GERAGOGA.....	25
3 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ NA U3V	26
3.1 HISTORIE UNIVERZIT TŘETÍHO VĚKU.....	26
3.2 UNIVERZITY TŘETÍHO VĚKU V ZAHRANIČÍ.....	27
3.3 UNIVERZITY TŘETÍHO VĚKU V ČESKÉ REPUBLICE	27
3.3.1 Univerzita třetího věku na UTB ve Zlíně.....	28
3.3.2 Aktuální studijní program U3V v akad. roce 2019/2020 (upraveno)	29
4 MOTIVACE	30
4.1 MOTIVACE VE VZDĚLÁVÁNÍ	31
4.2 MOTIVACE KE VZDĚLÁVÁNÍ NA U3V NA UNIVERZITĚ TOMÁŠ BATI	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
5 METODOLOGIE VÝZKUMU	36
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	36
5.2 CÍL VÝZKUMU	36
5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
5.4 STRATEGIE VÝZKUMU A METODA SBĚRU DAT	37
5.5 ANALÝZA DAT.....	38
5.6 VÝZKUMNÝ SOUBOR	38
5.7 PŘEDSTAVENÍ PARTICIPANTŮ	39
6 INTERPRETACE VÝZKUMU	40
6.1 MOTIVAČNÍ FAKTORY PŘED STUDIEM.....	41
6.1.1 Splnění snu jako největší hnací motor	42
6.1.2 Osobní rozvoj jako nástroj sebeaktivizace a přípravy na stáří.....	43

6.1.3	Celoživotní vzdělávání aneb profesní rutina.....	44
6.2	PŘÍSTUP GERAGOGA JAKO MOTIVAČNÍ FAKTOR BĚHEM STUDIA.....	45
6.2.1	Přidaná hodnota, aneb „něco navíc“	45
6.2.2	Externisté jako přidaná hodnota.....	46
6.2.3	Umění přizpůsobit se věkové skupince.....	47
6.3	MOTIVAČNÍ FAKTORY PO UKONČENÍ STUDIA.....	48
6.3.1	Důležité je neustrnout na místě	48
6.3.2	Rozmanitost oborů	49
6.3.3	Studium na U3V jako trénink paměti a předmět diskusí	50
6.4	DEMOTIVAČNÍ FAKTORY	50
6.4.1	Nedostatek času a náročnost povolání v produktivním věku.....	51
6.4.2	Vysoké nároky, nepřizpůsobení se věku, převaha kárání nad pochvalou	52
6.4.3	Nastavená úroveň kurzu a věkové rozdělení.....	52
6.4.4	Zdraví je největší komodita.....	54
6.4.5	Není to zrovna levná záležitost	55
6.5	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	56
6.5.1	Doporučení pro praxi	57
ZÁVĚR		60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		63
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		65
SEZNAM OBRÁZKŮ		66
SEZNAM TABULEK.....		67
SEZNAM PŘÍLOH.....		68

ÚVOD

Motto:

„To, co způsobuje stárnutí není věk, ale opouštění ideálů.“

Karolína Světlá

Téma stáří a stárnutí začíná být velmi diskutovaným fenoménem dnešní doby. Vzhledem k nezadržitelnému stárnutí naší populace a vysokému nárůstu seniorní složky se mění i situace na trhu práce. Té se musí neodmyslitelně přizpůsobit i celkový program vzdělávání dospělých, zejména seniorů.

Podle Českého statistického úřadu, se v nejbližších čtyřech letech zvýší počet seniorů v naší společnosti až o 28,8 %. Za čtyřicet let bude tvořit téměř čtyřicet procent populace právě seniorská složka. Nejen, že je v dnešní době obrovské množství překvalifikovaných pracovníků a chybí lidské zdroje v řemeslech vyučovaných na učebních oborech, ale také se mění věkové zastoupení pracovní síly. To může mít obrovský dopad na celkovou ekonomiku našeho státu.

Celosvětovým stárnutím se od roku 1982 zabývá OSN, která každé dva roky svolává shromáždění na toto téma a snaží se řešit, jak s touto situací naložit. I u nás se již nějakou dobu řeší tzv. důchodová reforma, která má za cíl poskytnout seniorům nabídku nejrůznějších vzdělávacích aktivit, které by seniory udržely sobestačnými, aktivními, a také produktivními. A právě proto se v posledních letech stále zvyšuje zájem o univerzity třetího věku. V současné době studuje již neuvěřitelných 50 000 seniorů. Toto téma bakalářské práce jsem si tak vybrala nejen pro jeho aktuálnost, ale také proto, že věřím, že bude můj výzkum přínosem pro zkvalitnění výuky na Univerzitě třetího věku UTB Zlín.

Hlavním přínosem mé bakalářské práce je pak zamyšlení se nad tématem stárnutí, nad změnami, které tento proces doprovázejí a také dopady na zvyšující se procento seniorní složky v naší populaci, které se neodmyslitelně váží právě s motivátory ke vzdělávání v tomto věku.

V první části teoretické práce si nejprve vymezíme základní pojmy stáří a stárnutí, senior, třetí věk a ageismus. Na tuto část navážeme tématem edukace seniorů, jaká jsou jeho specifika a popíšeme si roli geragoga. Ve třetí části teoretické práce se seznámíme s historií univerzit třetího věku v České republice i ve světě, jejich významem a se vznikem Univerzity

třetího věku na UTB ve Zlíně a jejím vzdělávacím programem. A ve čtvrté, poslední části, si řekneme obecně co je motivace a jaká může být motivace ve vzdělávání.

V praktické části mé práce uvedeme průběh a výsledky kvalitativního výzkumu formou rozhovoru s vybraným vzorkem posluchačů na Univerzitě třetího věku UTB ve Zlíně.

Hlavním cílem této bakalářské práce je pak zmapovat, jak se motivace seniorů ke vzdělávání na této univerzitě proměňuje v čase a faktory, které mají na tyto proměny vliv. Věřím, že výstup této práce bude sloužit jako zpětná vazba samotné univerzitě.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ

Úvodem této bakalářské diplomové práce bych ráda nastínila základní pojmy. Špaténková definuje stárnutí jako nevyhnutelný proces všech živých organismů, a také součást životního cyklu každého člověka. Jedná se o souhrn všech změn fyzického i mentálního charakteru, které ovlivňují a zapříčiňují pokles funkcí všech orgánů. Dochází k poklesu schopností a výkonnosti jedince. (Špaténková, 2015) Tento proces je velmi individuální a nelze tak jednoznačně definovat všechny zákonitosti stáří.

„Stáří je v současnosti objektivní realitou, která by v 21. století měla být delší, svobodnější, sociálně i osobnostně produktivnější než v minulosti.“ (Čevela a kol., 2012, s. 17) Stáří je tedy považováno z ontogenetického hlediska za pozdní fázi lidského života.

Jeho průběh je ovlivněn spoustou faktorů jako je například genetika, choroby, životní styl, pohybová a mentální aktivita a životní podmínky. Jedná se také o sociální změny, které ovlivňují jeho vývoj, a to například odchod dětí, odchod ze zaměstnání, změna sociální role, schopnost adaptace na stáří a také v neposlední řadě motivace. (Benešová, 2014)

V souvislosti s tematikou nelze opomenout věkové členění. Věk zde rozlišujeme na několik kategorií. Z hlediska ekonomiky se používá výraz produkční nebo také produktivní věk. Věk biologický zase definuje fyzický vývoj a degenerace. Věk sociální hodnotí stáří z pohledu očekávání společenského chování dané k určitému biologickému věku. A věk psychický vymezuje psychický stav člověka ve srovnání s jinými lidmi stejného chronologického věku. (Veteška, 2011)

Na základě vývojové psychologie se stáří dělí na: (Sýkorová, 2007; Haškovicová, 2010)

- Rané stáří (60–74 let)
- Právě stáří (75–89 let)
- Dlouhověkost (90 a více let)

O stáří zpravidla mluvíme od věku 65 let. Je sice definováno za období v době důchodu, nicméně pobírání starobního důchodu není určujícím kritériem stáří. (Ondráková, 2012)

V Československu byl poprvé použit pojem stáří v zákoně o pojištění zaměstnanců, kdy jeho hranice byla stanovena na 65 let za předpokladu, že již opustil zaměstnání. (Tomeš, Šámalová, 2017)

Sýkorová poukazuje na fakt, že Giddens ovšem mluví v rozporu s výše zmíněnými a mluví o tzv. „bezvěké společnosti“, kdy bychom neměli posuzovat míru a hloubku závažnosti sociální společnosti na základě věku, ale spíše na základě zdravotního stavu. (Sýkorová, 2007)

Světová zdravotnická organizace WHO pak shrnula tři klíčové problémy stárnutí a navrhla tři základní oblasti opatření. První oblast se věnuje poklesu fyzických i kognitivních schopností (mobilita, výživa, zrak, sluch, kognitivní problémy a deprese), druhá oblast řeší geriatrické syndromy (inkontinence, riziko pádů) a třetí oblast je určena k podpoře pečovateli. (Macháčová, Holmerová, 2017)

1.1 Geragogika

Jedním ze základních pojmů je právě tato vědní disciplína, která se zabývá vzděláváním seniorů. Navážeme na ni ve druhé kapitole této teoretické části tématem edukace seniorů. Geragogika, též termín gerontagogika (gerón = stařec, agogé = někoho vést) nebo gerontopedagogika, je sama o sobě velmi mladou vědou, která vznikla jako subdisciplína Pedagogiky, jakožto obecné vědy o vzdělávání. Ta se poté rozděluje na disciplíny Pedagogika, Andragogika a Geragogika, kdy Geragogika je mnohdy považována za subdisciplínu spíše Andragogiky. (Špatenková, Smékalová, 2015) Geragogiku je možné ve stručnosti vymezit jako výchovu ke stáří a ve stáří, která respektuje požadavky, očekávání, možnosti a limity starších dospělých. (Šerák, 2009)

Pojem „geragogika“ v roce 1952 poprvé použil německý lékař, profesor neurologie a psychiatrie, Ferdinand Adalbert Kehler. V roce 1962 pak představil filozof a pedagog Otto Friedrich Bollnow koncept gerontogiky jako výzkumné disciplíny zaměřené na vzdělávání starších lidí. Zahrnuje teoretická východiska a pojetí, výchovu ke stáří a ve stáří, ale také praktické ukázky řešení a metodiky postupů. (Špatenková, Smékalová, 2015) Vznik a vývoj geragogiky ovlivnily narůstající potřeby vycházející spíše z potřeb praxe a praktických činností. Průkopníkem myšlenek o vzdělávání seniorů a zároveň zakladatelem první Univerzity třetího věku, která vznikla v roce 1973, byl sociolog a profesor P. Vellas. (Benešová, 2014) Vzdělávání seniorů je tedy velkou edukační výzvou a důvodů proč se geragogika formuje jako samostatná disciplína je hned několik.

Cílem geragogiky je adaptace seniora na přicházející změny organismu jako jsou snížení schopností a psychických výkonů, omezenou soběstačnost, změnu životní role,

a také umírání. Pomáhá také seniorům vyrovnat se s nejzávažnějšími životními změnami, které přicházejí ve vysokém věku. V nejširším slova smyslu je to tedy hledání a nalézání umění žít a stárnout. Objektem geragogiky je tedy stárnoucí nebo starý člověk.

Geragogika se nejčastěji pojí s pojmem geront, který vychází ze samotného pojmu gerontologie. Psychologie zase používá termín senescent a běžně se v naší společnosti užívá pojem starý člověk nebo důchodce. Stále častěji se ale používá pojem senior, který není v legislativě ani v odborné literatuře přímo vymezen. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Vzdělávání v postproduktivním věku má dle Livečky tyto funkce: (Veteška, 2011, s. 135)

1. Preventivní funkci: jedná se o souhrn opatření, která pozitivně ovlivňují celý průběh stáří a stárnutí
2. Anticipační funkci: pozitivním způsobem připravuje člověka na změny související především s odchodem do starobního důchodu
3. Rehabilitační funkci: pojí se se znovu-obnovováním fyzických i duševních sil
4. Posilovací funkci: je nejvýznamnější funkcí, přispívá k rozvoji zájmů, potřeb a schopností lidí v séniu

1.2 Senior

Pojem „senior“ vychází primárně z pojmu „senium“ (stáří). V naší společnosti se používají také pojmy „důchodce“, „geront“ (z kterého vychází obory gerontologie a gerontagogika), „dědeček“ a „babička“ (nejen při označení příbuzného), ale také „stařeček“ nebo „stařenka“. Všechny tyto pojmy jsou užívány ve spojitosti s jednou a tou samou cílovou skupinou, a to skupinou starých lidí. Tento termín je také užíván ve spojení s pracovní pozicí – senior manager. V anglickém jazyce se používá spíše pojem „older people“, jelikož „senior“ je brán spíše jako „zkušenější“, „služebně starší“. V tomto případě se nutně nemusí jednat o starého člověka. (Ondráková, 2012)

Pojem senior není v češtině přesně ukotven a je používán jako označení starého člověka, který pobírá starobní důchod. Nejedná se však o zcela přesné vyjádření významu tohoto slova, jelikož pojem senior není právní ani statistickou kategorií, nýbrž sociologickou. Definice pojmu senior není věkově nijak omezená, důkazem toho je i fakt, že se užívání

tohoto pojmu liší v České republice i v zahraničí. Sociologicky to tedy znamená „příslušník starší věkové kategorie“.

Vývojová psychologie tedy mluví o seniorním věku od 65 let, vezmeme-li však v potaz věk lidí studujících na univerzitách třetího věku, znamená to tedy, že objektem geragogiky je jedinec 50+. Pak tedy můžeme mluvit o geragogice jako o subdisciplíně andragogiky, která se zabývá vzděláváním dospělých. Jestliže spodní hranice účastníků seniorního vzdělávání je 50+, vrchní hranice pak stanovena není.

Seniorní věk lze pak dále rozdělit na mladé seniory, staré seniory a velmi staré seniory. Účastníky vzdělávání třetího věku bývají většinou ze skupiny mladí senioři, ale najdeme jich i pár v kategorii starých seniorů. Velmi staří senioři ve věku 85+ již mohou mít problém se soběstačností. (Špatenková, 2015)

1.2.1 Specifika seniorského věku

Každý věk má svá specifika a jedinečnosti, ale bohužel z důvodu ztráty samostatnosti, snížení mentálních funkcí, snížení sociálního kontaktu s okolím a možností seberealizace je stáří chápáno spíše negativně. Obavy jsou ale zbytečné, protože v průběhu stárnutí nemusí automaticky docházet ke všem výše popsaným problémům. Závisí totiž na konkrétním jedinci a mnoha dalších faktorech. (Benešová, 2014)

Se stárnutím a stářím se vyrovnává každý jedinec různě. Záleží také na jeho fyzickém stavu, ekonomické situaci, a v neposlední řadě také na jeho osobnosti. Existuje několik druhů strategií vyrovnání se se stárnutím a stářím.

Konstruktivní strategie opisuje jedince, který se smířil s faktem stáří a stárnutí, snadno navazuje sociální kontakty, je snášenlivý, aktivní a pozitivní. Snaží se hledat nové možnosti seberealizace, s tím, že chápe limity a omezení tomuto věku daná. Smrt bere jako součást života a je s ní smířený.

Další strategií může být **strategie závislosti**, kdy je senior spíše pasivní a neustále spoléhá na péči druhých lidí, potažmo své rodiny. Tento typ seniora je víceméně smířen s odchodem do důchodu a rád se vzdal své práce. Nemá žádné zvláštní ambice a raději nechává rozhodovat za sebe ostatní. Rád zůstává v bezpečí svého domova. Jedná se o méně příznivou strategii, v naší společnosti je však přijatelná.

Pak ale může nastat **strategie obranná**, kdy naopak tito lidé jsou až zarputile zcela soběstační a odmítají přijmout jakoukoli pomoc okolí. Tento postoj vzniká v důsledku

nepřijetí změn souvisejících se stárnutím a stářím. Bývají aktivní až hyperaktivní, aby dokázali okolí, že jim tento status ještě nepřísluší. Zpravidla bývají pedantští a mívají často konflikty s okolím.

Může nastat ale i horší situace, a to **strategie hostility**, do které spadají lidé hostilní, nepřátelští, agresivní a podezřívaví vůči okolí. **Strategie sebenávisti** naopak veškerou zlobu obrací vůči sobě samému. Jsou kritičtí ke svému předchozímu životu a ke své osobě. Cítí se zbyteční, trpí pocitem osamělosti a ke svému životu se staví spíše pohrdavě. Smrt považují za vysvobození. Tato strategie může dospět i v sebevraždu.

Všechny tyto strategie jsou spojeny s anamnézou dětství a jsou podmíněny vývojem života daného jedince. Nelze tedy ve větší míře tyto strategie již změnit, ale je možné následovat strategii úspěšného stárnutí a přijmout stárnutí jako fakt a součást života. (Špatenková, Smékalová, 2015)

1.3 Třetí věk

Dalším pojmem, který považujeme za důležité v rámci práce vymezit, je pojem „třetí věk“. Třetí věk je v životě člověka periodou po konci aktivní výdělečné činnosti a před začátkem závislosti na pomoci okolí. Podle demografických studií se tento věk prodlužuje až o 25 let, a to především ve vyspělých zemích, kde je k tomuto rozvoji nakročeno už stále se rozvíjející společností. Vzdělávání tedy představuje jednu z možností, jak tento věk co nejlépe využít ku prospěchu a ke zlepšení svého fyzického i duševního zdraví. (Adamec, 2011)

V souvislosti se vzděláváním se často užívá právě termín třetí věk, který vymezuje profesní a životní fázi. Když vezmeme v potaz druhý věk, tak ten je typický svou biologickou i ekonomicko-sociální produktivitou. Z tohoto hlediska je tedy třetí věk spojován s věkem postproduktivním. Čtvrtý věk pak začíná obvykle po dovršení 85 let, kdy tento věk charakterizujeme hlavně obdobím závislosti. Pro seniory tak může být třetí věk novou a stále produktivní životní fází, která má velký potenciál k seberozvoji, nových příležitostí a naplnění konceptu úspěšného stárnutí. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Adamec uvádí dělení na čtyři základní životní etapy, z nichž později vznikl výraz univerzity třetího věku. 1. věk má odkazovat na rané dětství, období závislosti a nezralosti, socializace a vzdělávání. 2. věk je věkem ekonomicko-sociální produktivity, psychické i biologické zralosti, nezávislosti a odpovědnosti. 3. věk je věkem dosažení úspěchů, naplnění,

ale také ekonomické neaktivity. 4. věk se pak vyznačuje závislostí na okolní pomoci, sešlostí organismu a smrtí.

Ve vztahu ke vzdělávání se tedy užívá pojem třetí věk, který vymezuje fázi životní dráhy z hlediska funkcí a rolí v životě. Třetí věk, jakožto termín, je pozitivně pojímán i seniory jako osvobození od práce a pracovních povinností, obdobím stálé nezávislosti, úspěšného stárnutí a příležitostí k naplnění dosud nenaplněných snů. Tento věk skýtá mnoho nových možností, které je potřeba mezi důchodce šířit jako další životní etapu, která může být naplněna a plnohodnotně prožita.

Poté nastupuje věk čtvrtý, kdy přechod do něj by mohl být díky postupnému připravování na pozdní stáří daleko jednodušší a přijatelnější. Z hlediska vývojové psychologie je to jeden z dalších životních milníků, kterými musí člověk projít, aby nenastaly frustrace ze stáří a smrti. I v období čtvrtého věku může být uplatňována edukace, ale jsou již kladeny jiné potřeby než u seniorů třetího věku. Probíhá zde spíše edukace formou poradenství, aktivizace, stimulace, trénování paměti a ošetrovatelská edukace.

Nelze nicméně definovat kdy končí třetí věk a začíná čtvrtý věk, protože existují stále značné individuální rozdíly, a ne každý může třetí věk prožívat nezávisle a bez starostí. Podle dokumentu zveřejněném na kongresu AUTA (Asociace univerzit třetího věku) v roce 2006 je ve vzdělávání seniorů převaha žen nad muži. Největší procento studujících je ve věku 50-60 let a převážná většina žije s partnerem či rodinou. (Adamec, 2011)

1.4 Ageismus

Posledním důležitým pojmem je ageismus, který je definován Světovou zdravotnickou organizací jako předsudky a diskriminace vůči lidem na základě jejich věku. Vyjadřuje tedy jak lidé přemýšlejí o lidech určitého věku, jaké mají pocity a jak se k nim chovají.

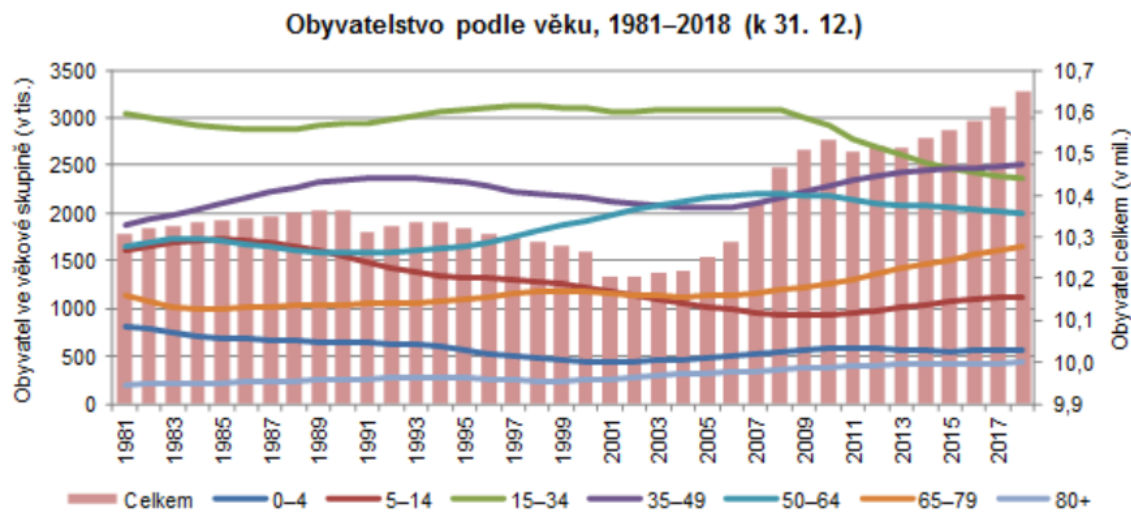
Problém ageismu je přímo vázán na věk a s ním spojená očekávání. Výskyt různých věkových diskriminačních situací se právě s věkem zvyšuje, a proto bývá složitější se s tímto obdobím vyrovnat.

Pohled na samotné stáří a postavení starých lidí ve společnosti se neustále mění. Dříve bylo ke stařešinům přistupováno s obrovskou úctou, protože byli v podstatě jedinými svědky tradic a originálních pracovních postupů. Měli dost často poslední slovo v otázkách důležitých pro celou komunitu. S věkem se jejich autorita v rodinách zvyšovala. Naopak

v době průmyslového rozvoje ztráceli starší lidé jak ve společnosti, tak i v rodině autoritu, jelikož již nebyli v produktivním věku čili využitelném pro společnost.

Evropské statistiky z roku 2017 přímo poukazují na to, že ztráta zaměstnání je ve vyšším věku skutečně diskriminačním problémem. Průměrná doba trvání nezaměstnanosti ve věku 25-54 let byla 16 měsíců, ale pro osoby nad 55 let to bylo 25 měsíců. Zaměstnavatelé smýšlí o starších zaměstnancích s předsudky, a to pak podkopává jejich přístup k zaměstnání, zhoršuje zdravotní stav a nezáměr o další ekonomickou aktivitu. V konečném důsledku tyto předsudky a diskriminace mají dopad na snížení HDP a společnost tak prodělává na vysokých sociálních a zdravotních výdajích. (Macháčová, Holmerová, 2017)

Zajímavostí je, že stárnutí populace skutečně dokazuje také fakt, že do 17. století bylo pouze 1 % lidí nad 65 let, v 19. století se tato složka populace zvýšila na 4 %. (Veteška, 2011) Podle Český statistický úřad (dále jen ČSÚ) na konci roku 2018 je již 19,6 % obyvatel ve věku 65 a více. Počet obyvatel produktivního věku má klesající trend. Nejvyšší nárůst ale byl shledán právě ve věkové skupině 65+.

Obrázek 1 – Aktuální populační vývoj v kostce

Zdroj: ČSÚ

Lidé starší 50 let tvoří ohroženou skupinu na trhu práce. Ze statistických údajů ČSÚ bylo zřejmé, že míra zaměstnanosti v 55–59 letech byla daleko nižší než u lidí ve věku 45–56 let. Rozdíl byl téměř o čtvrtinu nižší. (Bočková, 2011)

Aktuálně ale sledujeme pozitivní situaci u lidí starších 50 let, kdy statistické údaje ČSÚ uvádějí, že míra zaměstnanosti osob ve věku 50–64 let je obdobná jako celková míra zaměstnanosti v produktivní věku. Tedy míra zaměstnanosti ve věku 30–49 let je 87,9 % a ve skupině osob 50–64 let je to 74,8 %, což znamená že se situace od roku 2010 mírně zlepšila. (ČSÚ, Míra zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity, červenec 2018)

Tab. 1 Míra zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity (očistěné od sezónních vlivů)

Rates of employment, unemployment and economic activity (both seasonally adjusted)

v procentech

Percentage

Rok / Měsíc Year / Month	Míra zaměstnanosti 15-64letých <i>Employment rate of the aged 15 to 64 years</i>			Obecná míra nezaměstnanosti 15-64letých <i>General unemployment rate of the aged 15 to 64 years</i>			Míra ekonomické aktivity 15-64letých <i>Economic activity rate of the aged 15 to 64 years</i>		
	celkem <i>Total</i>	muži <i>Males</i>	ženy <i>Females</i>	celkem <i>Total</i>	muži <i>Males</i>	ženy <i>Females</i>	celkem <i>Total</i>	muži <i>Males</i>	ženy <i>Females</i>
2018 M 01	74,4	81,8	66,9	2,5	1,9	3,3	76,4	83,3	69,2
M 02	74,8	81,6	67,7	2,4	1,9	2,9	76,6	83,2	69,8
M 03	74,8	82,0	67,3	2,3	1,8	2,8	76,5	83,5	69,3
M 04	74,8	82,0	67,4	2,3	1,8	3,0	76,6	83,6	69,5
M 05	74,9	81,7	67,8	2,3	1,9	2,9	76,7	83,3	69,8
M 06	74,8	81,6	67,7	2,4	2,0	2,9	76,6	83,2	69,7
M 07	74,7	81,6	67,4	2,3	2,0	2,8	76,4	83,3	69,4

Obrázek 2 – Míra zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity (upraveno)

Zdroj: ČSÚ

2 EDUKACE SENIORŮ A JEHO SPECIFIKA

„*Nejde o to, přidat léta k životu, ale přidat život k létům.*“ (Špaténková, Smékalová, 2015, s.13)

Sebeedukací či sebevýchovou je schopen člověk podpořit své vývojové potenciály v senu. Člověk tak v tomto procesu působí jako aktivní činitel, který cílevědomě formuje svou vlastní osobnost pomocí stanovení si vlastních cílů. Snahou realizovat tyto cíle a získáváním nových vědomostí a dovedností se pak snáze vyrovnává se změnami přechodu do důchodu. Je tedy na samotném seniorovi, aby udělal tento první krok k sebeuvědomění si této situace. Tyto změny vedoucí k úpravě životních návyků mají význam také pro samotnou společnost a vliv na společenský život. (Veteška, 2011)

Edukace seniorů je specifická a relativně samostatná sféra vzdělávání dospělých. Toto vzdělávání má mnoho společného se zájmovým vzděláváním, ale s tím rozdílem, že se uzpůsobuje a zaměřuje na osoby v postproduktivním věku, jelikož jejich potřeby a motivy jsou odlišené od vzdělávání jiných věkových skupin. (Špaténková, Smékalová 2015)

Při vzdělávání seniorů je bezpodmínečně nutné respektovat a zohledňovat specifika, která se pojí s involučními změnami a omezením v oblasti fyzické i psychické. V praxi to ale není úplně jednoduché, protože seniorská populace je velice různorodá. Jelikož se často stává, že mezi účastníky vzdělání bývá obrovský věkový rozdíl, není jednoduché přizpůsobit výuku všem. Jsou mezi nimi velké rozdílnosti ve fyzických, psychických i kognitivních schopnostech. Další rozdíly se mohou vyskytovat v dosaženém vzdělání, socioekonomickém postavení, ale i v zájmech a různých potřebách, jak jsme ostatně také prokázali v praktické části. (Špaténková, Smékalová, 2015)

Vzdělávání seniorů má dozajista co dočinění s mnohými vzdělávacími aktivitami zájmového charakteru, nicméně vlivem neustále se měnící demografické situace získává čím dál tím více na významu i vzdělávání seniorů na profesní úrovni. Edukační aktivity jsou většinou zaměřeny na řešení a prevenci různých deficitů, především udržení tělesných a intelektuálních sil seniorů. Při vzdělávání seniorů také hraje velkou roli zajištění kvalitnějšího a důstojnějšího života. (Šerák, 2009)

Edukační aktivity seniorů dělíme na: (Petřková, Čornaničová, 2004)

- Edukace seniorů – těžiště zájmu vědy
- Preseniorská edukace – příprava na stáří
- Proseniorská edukace – mezigenerační porozumění a společenské uznání

Vzdělávání seniorů může být spíše bráno jako koníček, kdy se senioři snaží rozšířit si informace o tom, co je zajímavé. Většinou vycházejí z jejich skutečných zájmů, málokdy vznikají zájmy nové. Může to být něco, co dlouho nedělali, z časových důvodů na to neměli prostor a teď je to zase začalo zajímat. (Špatenková, Smékalová, 2015)

V seniorním věku narůstá větší důraz na vnitřní smysl činnosti. A toto se často promítá v potřebě vzdělávat se, také pochopit dnešní společnost a generaci. Je to také především dáno potřebou a jakousi zvyklostí vycházející ze zaměření na dané zaměstnání účastníka, realizací různých koníčků a zájmů, na které v produktivní věku nebyl čas a potřebě uznání rodiny. (Veteška, 2011)

2.1 Demografické aspekty a koncept aktivního stárnutí

Naše populace nezadržitelně stárne a předpokládá se, že v roce 2050 bude každý pátý člověk starší 60 let. Nejedná se už pouze o problém, který bychom řešili jen na úrovni zdravotní péče či sociálních služeb, ale jedná se o opatření na politické a ekonomické úrovni. „Čím více z nás si uvědomí, co všechno se stářím souvisí a z jakých perspektiv můžeme na stáří pohlížet, tím lepší budeme schopni vytvořit prostředí, kde se bude stárnout dobře – a to nejen současným seniorům, ale později i každému z nás.“ (Machačová, Holmerová, 2019, s. 46)

Vzhledem k těmto skutečnostem byla již před nějakou dobou navržena strategie aktivního stárnutí jakožto vyrovnání se s důsledky těchto demografických změn. Světová zdravotnická organizace WHO definovala tento koncept již v 90. letech 20. století. Tato definice hovoří o tom, že by jedinec i celá společnost měla hledat příležitosti ke zvyšování zdraví s cílem podpořit kvalitu života ve stáří tak, aby byl schopen být co nejdéle ekonomicky aktivní. V mezinárodních strategických dokumentech se definují především témata jako jsou uznání a dodržování lidských práv seniorů, zajištění ekonomického a sociálního zabezpečení, využití odborných znalostí a zkušeností seniorů v zaměstnání a vytváření příležitostí na trhu práce, zajištění rovnosti příležitostí včetně vzdělávání, integrace a participace seniorů

ve společnosti, rozvoj mezigenerační spolupráce a solidarity a podpora zdraví a péče. (Tomeš, Šámalová, 2017)

Pojem aktivní stárnutí vyvolává ve společnosti představy o aktivní činnosti. Jak již pojem napovídá, jedná se v základu o aktivní činnost, celkově jde však spíše o celkové nastavení myšlení společnosti a jedince. Aktivním stárnutím se také rozumí aktivizovat nejen tělo, ale také mysl. Nejvýznamnějším faktorem aktivního stárnutí je právě kontakt s okolním světem, nejen aktivní činnost. V neposlední řadě mezi aktivní stárnutí patří také pracovní aktivita seniorů. Zachování aktivního způsobu života je velmi individuální a záleží na vůli a motivaci. Tento způsob života se většinou odvíjí od jejich celoživotního postoje a je tak na každém, aby se rozhodl, zda chce stáří prožít plnohodnotně. (Bočková, 2010)

V České republice z tohoto konceptu vycházel „Národní program přípravy na stárnutí 2003-2007“ z roku 2002, který řešil problematiku stárnutí a seniorů. Oblast vzdělávání byla rozpracována do čtrnácti bloků, které vycházely z konceptu celoživotního vzdělávání. Podle autora Šeráka je na první pohled zajímavostí, že převažuje vzdělávání zájmové (U3V) nad vzděláváním profesním, což tehdy jasně opisovalo pohled na tuto věkovou skupinu jakožto ekonomicky neaktivních obyvatel. (Šerák, 2009)

2.1.1 Vydělečná činnost starších osob

Dnešní staří lidé jsou díky prevenci a lepšímu životnímu stylu a stravovacím zvyklostem v daleko lepší kondici, než byli vůbec kdy jejich rodiče. Máme díky rozvoji zdravotnictví, lékům a technologickému vývoji daleko lepší podmínky pro život. Dnešní senioři jsou také vzdělanější a mají vyšší požadavky, takže se dá předpokládat, že budou daleko déle ekonomicky aktivní. (Veteška, 2011)

V důsledku úbytku ekonomicky aktivních osob se pro společnost stává velmi důležité snažit se integrovat do pracovního procesu také seniory, kteří jsou již v důchodovém věku. Toto vzdělávání starších osob se děje již na úrovni různých kvalifikačních a rekvalifikačních kurzů, zvyšování věku odchodu do důchodu, prosazováním snížených pracovních úvazků, bojem proti předsudkům na základě věku, ale také rozšiřování Univerzit třetího věku. (Šerák, 2009)

Demografické změny se na pracovním trhu projevují zestárnutím pracovní složky a zkracováním pracovního života. Důvodem může být také stále se oddalující plánované rodičovství, kdy se matkami stávají ženy, kterým pomalu vzniká nárok na starobní důchod

a zároveň nižším podílem mladých lidí vstupujících na pracovní trh. Ekonomicky aktivní je tedy pouze druhá generace, která musí odvádět dostatečné množství finančních prostředků, aby zajistila dávky pro zbylé dvě generace. Tím pádem vzniká prostor pro vznik generace čtvrté. (Tomeš, Šámalová, 2017)

Personalisté i samotní respondenti z generace 50+ hodnotí jako své silné stránky zkušenosti a dlouholetou praxi v oboru, odbornost v dané profesi, know-how postupů práce, kontakty a vazby, ale také znalost prostředí oboru. Jsou již psychicky vyvrálí a chovají se vždy seriózně, jsou spolehliví, důkladní, rozvážní a názorově stabilní. Mají lepší schopnosti řešit problémy a skvěle umí zvládat své emoce. Vyznačují se vysokou loajalitou, ale také jejich nízkou fluktuací, z důvodu nižších nároků ze strany rodiny. Raději si udrží práci, jelikož kariéru již mají vybudovanou. Jsou více ochotní tolerovat určitá omezení v pracovních podmínkách, časově flexibilní a méně soupeřiví. Váží si totiž toho, že nemusí ještě odejít do důchodu a mohou stále zůstat členem pracovního týmu. (Bočková, 2010)

Nejčastěji využívané pracovní obory u pracujících seniorů: (Bočková, 2010, upraveno)

- Oblast vzdělávání
- Profesní, vědecká a technická činnost
- Administrativní a podpůrné činnosti
- Kulturní, zábavní a rekreační činnost
- Zdravotnictví
- Sociální péče
- Obchod

Mimo obsah pracovní činnosti je také velmi důležitá forma organizace, pracovní doba či organizace pracovní náplně. U starších pracovníků je také rozhodující, aby byla práce flexibilně uzpůsobena jejich možnostem. Jedná se o přizpůsobení charakteru práce, snížení fyzické či stresové zátěže dle potřeb starších zaměstnanců. Nejčastěji využívanými formami práce jsou částečný úvazek nebo nepravidelná práce, zato zájem o podnikatelské aktivity je dle průzkumu Bočkové spíše nižší. (Bočková, 2010)

2.2 Specifika ve vzdělávání seniorů

Při koncipování jakékoliv vzdělávací aktivity seniorů je potřeba brát v potaz řadu specifíků, které tento věk doprovázejí. Je potřeba respektovat, že s přibývajícím věkem roste také biologické a psychické zatížení organismu. Důležité je také nepodceňovat přípravu odchodu do důchodu a přípravu na samotné stárnutí. Cílem je tedy kultivovat a obohacovat život seniorů, navést k pochopení vývojových úkolů tohoto věku a usnadnit tak jejich adaptaci. Dále také tímto způsobem udržení tělesných a duševních aktivit a pomoc orientovat se v dnešní rychle se měnící společnosti. (Veteška, 2011)

V oblasti vzdělávání seniorů je důležité brát v potaz vlastní zkušenosti seniorů a poznatky z praxe. Jelikož disponují také diferenciováním a kritickým přijímáním poznatků, musí geragog počítat s tím, že budou vše nově získané porovnávat se svými vlastními zkušenostmi. Velké rozdíly také mohou být v úrovni pozornosti a pružnosti myšlení, proto je potřeba uzpůsobovat tempo výuky celé skupině. Začíná zde u posluchačů převládat krátkodobá paměť nad dlouhodobou a dochází ke snižování rozvoje paměti. Nové poznatky je tedy potřeba předávat po menších částech a časově tomu uzpůsobit výuku. Vhodné je nové poznatky několikrát zopakovat. Klesá také odolnost a stabilita myšlení vůči rušivým elementům, takže je nutné co nejvíce přizpůsobit prostředí kvalitnímu učení a co nejvíce minimalizovat okolní rušivé vlivy. Také výukové materiály a výuková místnost musí být uzpůsobena požadavkům v tomto věku. Vzhledem k věkovým omezením musíme dbát na dostatečné osvětlení, velikost písma, ale také rozmístění celé skupinky, tak aby bylo geragoga všude zřetelně slyšet. V neposlední řadě by měl mít geragog informace o tom, jaká jsou očekávání jednotlivých účastníků. Pokud se jedná o profesní přínos, měl by jej flexibilně co nejlépe přizpůsobit posluchačům. (Bočková, 2010)

V tomto edukačním procesu musíme vycházet také z individuality seniorů. Základním postojem by měla být hlavně úcta k těmto lidem jako vyžralým osobnostem s pevně ukotvenými názory. Další neméně důležitou podmínkou je respekt k pocitům seniorů, které se váží s tímto věkem jako je např. pocity strachu z nepřijetí a diskriminací společností, úzkosti a pocit zbytečnosti a také sníženého sebevědomí. Cílem této formy vzdělávání by mělo být tyto strachy odbourat, rozvinout sebedůvěru a motivaci k dalšímu aktivnímu životu. Zároveň i zvyšuje interakci v sociálních kontaktech a dává možnost komunikovat s lidmi se stejnou potřebou. Poslední podmínkou edukace seniorů je vliv prostředí, soudržnost skupiny účastníků vzdělávání a vliv osobnosti geragoga. (Veteška, 2011)

2.3 Funkce a osobnost geragoga

„Vzdělatelnost seniorů se odvíjí od vnitřních podmínek bio-psycho-sociálního typu, kdy je potřeba vycházet z kognitivních funkcí jednotlivce, z osobnosti člověka, z jeho motivace, ze schopnosti a umění učit se novým věcem, ze zdravotního stavu a úrovně dosažených znalostí a vědomostí.“ (Veteška, 2011, s. 144) Jedním ze základních předpokladů geragoga je také rozpoznat motivace účastníků a umět účastníky vzdělávání motivovat k setrvání ve studiu. Existují dvě formy, kterými můžeme motivovat dospělého k učení. První forma vychází z dominujících potřeb samotného jedince. Samotný vyučující pak musí volit vhodná témata se zaměřením na zájem posluchačů tak, aby mohlo docházet k interakcím v návaznosti na jejich sociální potřeby. Složitost a náročnost úkolů zase musí přizpůsobit úrovni jejich výkonových potřeb. Poté působí na účastníka vzdělávání také vnější podmínky, které jsou schopny tyto potřeby aktivovat a vyvolat motivaci k požadované činnosti. V praxi to znamená vytvořit podmínky pro to, aby mohli studující vzájemně kooperovat při řešení úkolů, což opět naplňuje jejich sociální potřeby a je potřeba podkládat tyto úkoly vedoucí k zjištění nových poznatků, což uspokojuje jejich poznávací potřeby. (Veteška, 2011)

Subjektivní podmínky učení seniorů (nelze přímo ovlivnit geragogem):

- Osobnost seniora – intelektové schopnosti, motivace
- Vitální a psychické mechanismy
- Věkem podmíněný úbytek jedné kompetence kompenzací druhou – tělesný výkon se snižuje, ale psychický vrcholí
- Završování stratifikace – preference vizuálního kanálu
- Fyzické podmínky – věk, pohlaví, zdraví
- Sociální a sociokulturní podmínky – vzdělanost, status, rodinné vztahy
- Obavy z poklesu senzorických a kognitivních schopností

Objektivní podmínky učení seniorů dle Čornaničové (lze ovlivnit):

- Učivo, jeho obsah a rozsah – obtížnost a metody
- Vzdělavatel (geragog) – osobnost a profesní kompetence
- Realizace výuky – prostředí, materiály, vybavení, hygienické normy, dostupnost
- Nedostatek informací o U3V – špatná propagace ze strany univerzity, doba, dostupnost, finance

(Čornaničová, 2004, upraveno)

3 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ NA U3V

„Pro některé ještě stále vstup do vysokoškolské posluchárny zahlazuje celoživotní lítost nad tím, že se na vysokou školu z nějakých důvodů nedostali dříve. Jiným se daří najít při studiu přátele. Už jen pravidelná docházka na přednášky vhodně člení pustotu osamělého života. Zkoušky zase posilují sebevědomí. A zvyšují úctu vnoučat k prarodičům, kteří ještě při svém věku obstojí ve studiu na vysoké škole.“ (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 35)

Univerzity třetího věku fungují jako vzdělávací systém s různě se měnícími studijními obory, o jehož obsahu každá univerzita rozhoduje sama. Tyto programy mají spíše zájmově edukační charakter a neposkytují tak formu vysokoškolského charakteru zakončenou akademickým titulem. Jsou ale vedeny diskuse o zavedení kvalifikovaného vzdělávání v oblasti sociální péče, po jehož absolvování budou kvalifikováni k výkonu povolání. Nyní U3V plní spíše funkci sociálně-adaptační, která rozvíjí znalosti a vědomosti, osobnostní potenciál seniorů a má tak zvyšovat vzdělanost v naší společnosti. Posluchači mají ale přístup k PC učebnám, do knihoven, laboratoří a menzy jako běžní vysokoškolští studenti. Své výsledky prokazují indexem o studiu a na konci studia dostanou osvědčení o absolutoriu. (Veteška, 2011)

3.1 Historie Univerzit třetího věku

Vzdělávání seniorů vzniklo v polovině 20. století jako služba veřejnosti. Jako službu veřejnosti můžeme chápat například snahu o zlepšení kulturní, morální i etické úrovně naší společnosti, také zvýšení vzdělanosti až po aplikaci moderních technologií. Jedním z nástrojů, jak toho dosáhnout se staly právě univerzity třetího věku na vysokých školách. Dva hlavní cíle, které by výše zmíněné mělo splňovat jsou zlepšení kvality života seniorů a jejich rozvoj, tedy vzdělávání. (Adamec, 2011)

Pojem „univerzita třetího věku“ použil poprvé v roce 1973 francouzský prof. Pierre Vallas. Ke vzniku univerzity třetího věku přispěl především prázdninový kurz pro seniory, který jej inspiroval. Úlohu vzdělávání seniorů viděl jako přínos ve zlepšení veřejného zdraví, ale především ve výchově a vzdělávání těch, kteří již byli zaměstnaní v oblastech zdravotnictví, sociálních službách a kteří se profesionálně zabývali seniory. (Čornaničová, 2011)

Univerzity třetího věku jsou dnes velmi detailně propracovaným programem sdružující vzdělávací programy pro seniory na univerzitách, vysokých školách a fakultách. První U3V vznikla v roce 1986 na Univerzitě Palackého v Olomouci. Jedny z prvních témat obsahovaly problematiku zdraví a prevence. Tyto univerzity zastřešuje Asociace Univerzit třetího věku (dále jen AUTA), která byla založena v roce 1993.

Jelikož jsou si vyspělé státy vědomy toho, že vzdělávání seniorů patří mezi důležité úkoly dnešní společnosti, má AU3V na starosti zabezpečit vzájemnou informovanost členů této asociace a stará se o mezinárodní kontakty. Jednotnou strategií a cílem vzdělávání seniorů je oddálení věku závislosti, rozvoj vzdělanosti společnosti a podpora mezigeneračního dialogu. (Veteška, 2011)

3.2 Univerzity třetího věku v zahraničí

Idea vzdělávání U3V měla ve Francii obrovský úspěch, a proto se brzy rozšířila do Belgie, Švýcarska, Polska, Itálie a Španělska. Na americkém kontinentě to pak byl stát Québec a Kalifornie. Touto cestou tak vzdělávání ve formě univerzity třetího věku dostalo i do Kanady, Švédska, USA, Británie, Německa, dále pak do některých států Jížní Ameriky, Afriky a Asie.

Existuje ale mnoho různých přístupů ve vzdělávání seniorů. Ve snaze sjednotit tyto přístupy vznikla v roce 1975 instituce AUTA, kde vznikají dokumenty, které monitorují seniorské vzdělávání v rámci všech univerzit třetího věku. (Adamec, 2011)

3.3 Univerzity třetího věku v České republice

Počátky univerzit třetího věku v České republice sahají k druhé polovině osmdesátých let. Mnohé z nich byly založeny dokonce až po roce 2000. Většina univerzit je obsahově zaměřena hlavně na obory daných mateřských vysokých škol. Po celé české republice tak obsáhneme v podstatě všechny vědní obory od humanitních až po technické.

Přijímací řízení si stanovuje každá univerzita individuálně. Většinou musí člověk dosáhnout věku potřebného pro přiznání starobního důchodu. Délka vzdělávání se také liší, zpravidla se však jedná o 3-4 roky. Vzdělávání bývá ukončeno promocí, kde absolventi univerzity třetího věku obdrží certifikát či osvědčení. Za toto vzdělávání se většinou platí, jelikož podpora z Ministerstva školství již skončila. Samotné univerzity, ale toto vzdělávání podporují a přispívají na provoz U3V. (Adamec, 2011)

Obecně funguje hned několik modelů U3V. V České republice funguje tzv. francouzský model, který U3V váže přímo se samotnými univerzitami, kdežto kupříkladu v tzv. britském modelu pořádají seniorské aktivity občanská sdružení. U3V je tedy díky svým specifickým k věku nejnáročnějším způsobem vzdělávání vůbec. (Vetešková, 2011)

3.3.1 Univerzita třetího věku na UTB ve Zlíně

Samotná Univerzita Tomáše Bati vznikla v lednu roku 2001. V roce 2002 byla poté formulována myšlenka U3V vzdělávání těch, kteří již „nejsou ekonomicky aktivní“, ale přitom se chtějí dále vzdělávat, přijímat nové poznatky a kvalitně prožívat vyšší věk. První ročník tohoto studia byl zahájen v říjnu 2002. Zájem studovat na U3V předčil očekávání samotné univerzity. Od roku 2004 je U3V na UTB zastoupena i v Asociaci univerzit třetího věku v České republice.

Přednáškové cykly vycházejí z akreditovaných studijních programů univerzity. Tento program je koncipován na základě rozhodnutí Rady U3V na UTB, akademických pracovníků, ale také i na základě požadavků samotných posluchačů. První přednáškové cykly byly spíše technicko-ekonomického či společenskovedního rázu. Později byl připojen i cyklus Výtvarná umění. Nicméně zájem o tato studia rostl nejen ve Zlíně, ale i v dalších městech Zlínského regionu. Proto se začal rozšiřovat i na další detašovaná pracoviště univerzity a přidávaly se další studijní cykly a studijní obory. V roce 2004 se za podpory státních dotací vybudovala nová počítačová učebna pro potřeby U3V. (Adamec, 2011, s. 79-80)

Samotný studijní program trvá dva roky, který je členěn do čtyř semestrů. Výuka probíhá jednou za 14 dní a trvá dvě hodiny. Přednáší se v moderně vybavených posluchárnách uzpůsobených pro 20-55 posluchačů. Přednášejí zde převážně akademičtí pracovníci UTB, ale také odborníci z jiných univerzit.

Semestr je ukončen seminářem, kde je vyhodnocen individuálně celý semestr a jejich seminární práce. Práce jsou zadávány na začátku každého semestru především kvůli aktivizaci posluchačů. Na závěr studia pak posluchači obdrží Osvědčení o absolvování Univerzity třetího věku na UTB ve Zlíně.

Do výuky se zapojilo již přes 40 interních a 25 externích lektorů. Tito lektoři mají sami zájem o působení na U3V, protože shledávají jako pozitivum zájem posluchačů-seniorů o výuku, oceňují jejich pozornost a vstřícnost. Momentálně je realizována výuka až pro 600

posluchačů v rámci 19 oborů na univerzitě a dalších detašovaných pracovištích. (Adamec, 2011)

„Univerzita třetího věku je nepopíratelně příspěvkem ke kvalitnímu, aktivnímu prožívání života ve vyšším věku. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně chce v této formě celoživotního vzdělávání pokračovat, protože šíření vzdělanosti bez ohledu na věk člověka a jeho postavení ve společnosti je posláním univerzity v regionu a naplněním odkazu podnikatele Tomáše Bati, jehož jméno zlínská univerzita nese.“ (Adamec, 2011, s. 81)

3.3.2 Aktuální studijní program U3V v akad. roce 2019/2020 (upraveno)

Přednáškové cykly:

1. Základní kurz

2. Dějiny kultury – umění

3. Člověk a zdraví – psychologie

4. Člověk, stát a právo – oblast práva, především zdravotnické právo

5. Země a Vesmír – astronomie, meteorologie, klimatologie

6. Dějiny obouvaní – historie obuvnictví

7. Informatika

1. Práce s počítačem 1 – základy

2. Práce s počítačem 2 – dle vlastního výběru

3. Práce s počítačem 3 – pokročilí, dle požadavků

8. Výtvarné obory

1. Kresba, malba, modelování

2. Výtvarná tvorba 2 – pokročilí, samostatně tvořící

3. Kaligrafie

9. Fotografie

10. Jazykové obory

1. Angličtina 1 – základní kurz

2. Angličtina 2 – konverzační kurz, pokročilí

11. Pohybové aktivity

1. Tělesná kultura

4 MOTIVACE

„Základním předpokladem optimálního motivačního působení lektora na aktivity dospělých ve výuce je potřebné znát, které potřeby jsou v subjektivní hierarchii jedince prioritní – tedy determinující aktivity.“ (Veteška, 2011, s. 71)

Motivace je jedním ze základních psychických procesů. Ovlivňuje naše chování a jednání. Je to vnitřní pohnutka, která ovlivňuje naše jednání a chování k něčemu. Proces určující zaměření, trvání a intenzitu chování. Motivace je souhrnem pozitivních pocitů, které nás podporují v dosažení cíle, jako je například radost, zvědavost, těšení se na cíl či jeho cestu. Je hnacím motorem, který nás podněcuje k tomu něco dělat. Dokud je tedy cíl není dosažen, motivace je stále s námi. Což neznamená, že po dosažení cíle nemůžeme nalézt novou motivaci posouvat se dál.

Motivace je aktivována pomocí různých stimulů. Motivy jsou psychologické příčiny chování, které jsou zaměřené na uspokojování lidských potřeb. Za základní formu motivů jsou pokládány lidské potřeby a ty ostatní se vyvíjejí také z potřeb.

Motivace vychází z vnitřních a vnějších pohnutek a podnětů a má dvě základní dělení.

Rozlišujeme motivaci vnitřní a vnější. **Vnitřní motivace** – je výsledkem potřeb a zájmů člověka (seberealizace). **Vnější motivace** je pak určena působím vnějších podnětů (např. zvýšení kvalifikace může mít za následek zvýšení mzdy apod.) **Vnější motivace** – je určena působením vnějších podnětů (zvýšení kvalifikace může mít za následek zvýšení mzdy)

Motivaci lze vymezit také z **hlediska prožívání jedince** na motivaci pozitivní a negativní. Pozitivní motivací je odměna a negativní motivací je trest. I negativní motivace může být žádoucí, protože strach z trestu je přirozeným faktorem, který pomáhá řešit lidem různé situace. Strach je dokonce považován za faktor evoluce a přirozené obrany. Může to být tedy u studenta Univerzity třetího věku strach z toho, že neudělá zkoušku, strach z odsouzení okolí, strach z neúspěšných státnic. Myšlení je díky faktoru strachu velmi napřímené. (Benešová, 2014)

Motivace pozitivní je založena na odměně za lepší výkony (lepší známka, červený diplom, pochvala, uznání). Aktivuje tak nejen poznávací potřeby na základě pozitivního citového prožitku.

Motivace negativní je založena na silovém faktoru (strach z propadnutí, negativního hodnocení, nezájmu, netrpělivosti apod.). Důsledkem takového postoje lektora je pak ztráta zájmu o studium a rezignace k jakékoliv snaze o lepší výkon. Může mít ale naopak i pozitivní vliv a aktivovat potřebu sociální prestiže a potřebu poznávací. Zde velice záleží na podání lektora. (Veteška, 2011)

Z pohledu vzdělávání je tedy toto členění pochvalou, uznáním či úspěchem a v opačném případě negativní motivací může být nezáměr ze strany okolí či negativní hodnocení. Ve vzdělávání seniorů je velice podstatné soustředit se hlavně na pozitivní motivaci, což znamená i pozitivní hodnocení. (Benešová, 2014)

Tři motivační klíče dle Klevetové a Dlabalové (2008):

- Touha po dosažení cíle
- Sebedůvěra, opora nejbližších, vlastní představa plánované změny
- Vazba na ostatní cíle, spokojenost

4.1 Motivace ve vzdělávání

Ve vzdělávání rozlišujeme čtyři základní oblasti motivace u účastníků vzdělávání. První oblastí je naplnění poznávací potřeby, což v praxi znamená získávání nových poznatků, rozšiřování vědomostí a znalostí. Dále pak jsou to citové potřeby, které v něm v průběhu procesu učení vzbuzují určité emoce a citové stavy. Další a neméně důležitou úlohou jsou výkonové potřeby, které motivují s vyšší náročností účastníka k tomu zvyšovat svůj výkon a snahu. Poslední oblastí jsou dle Vetešky (2011) také sociální potřeby v navazování sociálních vztahů a mezilidských kontaktů.

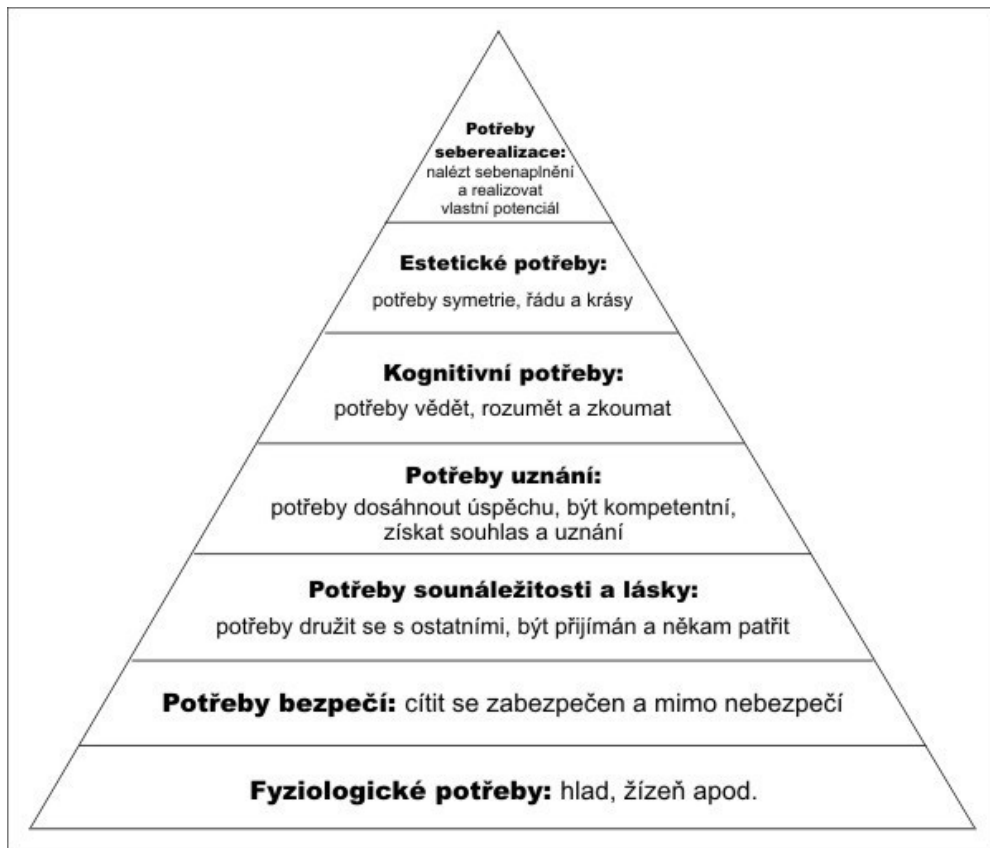
Rozhodujícím faktorem a hnací silou vzdělávání jsou motivy účastníka vzdělávání, jeho pohnutky a prožitky. Motivace je souhrn vnitřních a vnějších faktorů, které aktivují jeho snahu. Na každého člověka působí mnoho faktorů, které ovlivňují, zda bude jednou v dalším vzdělávání pokračovat. Může to být společenské klima, ale také vztah, který ke vzdělávání zaujímá sama tato společnost, kvalifikační požadavky, životní situace a sociální zázemí, vztahy, finanční aspekt, nebo také samotná osobnost člověka. Působí na něj celý komplex motivů, které se s věkem i vývojem různých situací mění a nedá se tak jednoznačně určit. (Beneš, 2014)

Motivace ve vzdělávání má velký význam, ale jejich odlišnosti jsou u různých skupin účastníků vzdělávání různé. Závisí na věku, socioekonomickém statusu, pohlaví, dosaženém vzdělání, ale také na životních okolnostech, dětech, rodinném stavu či bydlišti. (Beneš, 2008)

Právě na motivaci velmi záleží fakt, zda senior vůbec vstoupí do vzdělávacího procesu, zda v něm setrvá či jej ukončí. Vnější motivace jsou u seniorů většinou minimální, větší roli zde hraje motivace vnitřní, která pramení z jeho vlastních pohnutek. Vnitřní motivace vzdělávat se většinou vychází z předchozího vzdělávání a jejich předchozí pozitivní zkušenosti. Proto je zapotřebí i v průběhu studia seniora co nejvíce podporovat v setrvání. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Nejlépe toto tvrzení opisuje Maslowova pyramida potřeb, která byla sestavena na základě teorie o uspokojování potřeb člověka. Nejprve je nutno uspokojit základní potřeby fyziologické, což z hlediska studia znamená udržení či získání pozice na trhu práce, což souvisí i s určitou stabilitou v životě, s pocitem bezpečí, který také patří mezi základní lidské potřeby. Po uspokojování základních potřeb přichází potřeba uspokojení sociálního kontaktu, který možnost vzdělávání na U3V nabízí. V poslední řadě Maslowovy pyramidy pak stojí potřeba seberozvoje a seberealizace. (Benešová, 2014)

Grafické znázornění Maslowovy pyramidy potřeb:

Obrázek 3 – Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: internet

Další možné členění je rozdělení vývojových potřeb seniorů dle Vágnerové:

- Podněcování smyslů – pozitivně ovlivňují vnímání, pozornost, paměť, představy a myšlení
- Smysluplnost světa – podněty, řád biologického rytmu, rituály
- Plánování aktivit v rytmu a čase
- Potvrzení sociální role a společenské pozice
- Uznání a identita svého „já“ sebou samotnými druhými – mít svůj život pod kontrolou a vědět kdo jsem, co umím
- Naděje a perspektiva v rámci otevřené budoucnosti

Vzdělávací aktivity mají pro seniory obrovský emocionální a sociální význam. Existuje mnoho motivátorů, které jsou ve stáří důležité v procesu rozhodování studovat. Naplňují jejich přirozenou potřebu vzdělávat se a tím také potřebu seberealizace. Učí je zvládat nové

technologie jako je např. počítačová gramotnost. Senioři tak nemají pocit, že jsou vyčleněni ze společnosti. Vzdělávání U3V rozšiřuje sociální síť a kontakty nejen s vrstevníky. Vyplňují tak hodnotně volný čas seniorů. Pomáhá utvářet novou identitu a tím i zvyšuje sebevědomí. Stimuluje psychickou aktivitu a výkonnost seniorů, jakožto také trénuje kognitivní funkce a zabraňuje tak před úpadkem z nečinnosti. Čili zabraňuje zakrňování mozku, obohacuje jejich život a v neposlední řadě také zvyšuje kvalifikaci na možné uplatnění na trhu práce. (Beneš, 2014)

Typologie motivů účasti na dalším vzdělávání: (Beneš, 2014)

- Sociální kontakt – navázat nebo rozvinout kontakty
- Sociální podněty – vzniká prostor nezatěžovaný tlaky a frustracemi (odreagování, relaxace)
- Profesní důvody – profesní růst
- Participace na politickém či komunálním životě – zlepšení svých schopností
- Vnější očekávání – následuje doporučení okolí
- Kognitivní zájmy – osvojování a získávání znalostí

4.2 Motivace ke vzdělávání na U3V na Univerzitě Tomáš Bati

Atraktivnost U3V potvrzuje i samotná účast na vzdělávání, kdy se docházka pohybuje okolo 80–95 %. Univerzita pravidelně vydává informace formou tiskových zpráv. Na webových stránkách univerzity je vystavena prezentace, ovšem nejúčinnější formou propagace je vždy osobní doporučení spokojených absolventů samotného vzdělávacího programu na U3V.

Dalším způsobem atraktivní prezentace a propagace je výstava prací samotných účastníků oboru Výtvarná umění – Ateliérová praktika. Tento obor má velký ohlas nejenom u seniorů s výtvarnými zájmy. Práce jsou vystaveny na vícero prostorech např. Bařovy nemocnice, v Galerii pod Radnicí nebo také v lázeňské hale v Luhačovicích.

Základy motivace ke studiu na U3V stanovují za nezbytné především akreditované programy a předměty jednotlivých fakult a moderně vybavené posluchárny. „Studenti-senioři oceňují dobře vybavené posluchárny, učebny, studovny, ateliéry, menzu, knihovnu i univerzitní aulu pro slavnostní ceremoniály U3V.“ (Adamec, 2011, s. 80-81)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

V této kapitole praktické části bakalářské práce bude definován výzkumný problém a výzkumný cíl, který navazuje na teoretickou část práce. Dále si definujeme výzkumné otázky, popíšeme strategii výzkumu, metodu sběru dat a jakým způsobem probíhala analýza sběru dat. Na konci této kapitoly si představíme také participanty, s kterými jsme vedli rozhovory.

Praktická část bakalářské práce navazuje na motivační faktory před, během a po studiu, jakožto prvek, který bychom měli nejvíce sledovat ve spojitosti nárůstu seniorní složky populace a aktivizace této složky, aby byla tak co nejdéle ekonomicky aktivní např. prostřednictvím U3V. V kapitole č. 7, naleznete výčet jednotlivých motivačních faktorů, závěr plynoucí z tohoto výzkumu a citace jednotlivých účastníků (přepis rozhovorů), které tyto závěry potvrzují svými výpověďmi. Tento výzkum může sloužit jako zpětná vazba pro samotnou Univerzitu třetího věku na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a může následovat doporučení, která z této práce vyplývají.

5.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém je zaměřen na nárůst seniorní složky nejen v naší republice, ale také ve světě a nedostatku ekonomicky aktivních obyvatel. Z důvodu již výše zmiňovaných demografických změn je zapotřebí dostatečně motivovat seniory ke studiu na U3V a podporovat je tak k podílení se na ekonomické aktivitě našeho státu co nejdéle. Vědecká studie zabývající se proměnami motivátorů studia na Univerzitě třetího věku konkrétně na Univerzitě Tomáše Bati, z které bychom mohli vycházet nebyla nalezena.

5.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem tohoto výzkumu bylo zjistit pomocí rozhovorů s účastníky, co bylo největším motivátorem pro to, začít studovat na U3V na Univerzitě Tomáše Bati, jak se jejich motivace během studia měnila v čase a jaké faktory tyto změny zapříčinily. V neposlední řadě jsme chtěli zjistit, zda by našli motivaci v tomto studiu i nadále pokračovat, popř. definovat překážky bránící v následujícím studiu.

5.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka vychází z již nastaveného tématu celé bakalářské práce, tak abychom zjistili, jaké faktory nejvíce ovlivňují motivaci ke studiu, setrvání v něm a pokračování u posluchačů na U3V. Vedlejší výzkumné otázky tuto hlavní otázku ještě více rozvádějí, což pomáhá definovat i demotivační faktory, aby tak samotná univerzita byla schopna na tyto skutečnosti pružně reagovat.

Hlavní výzkumná otázka:

Jak se měnila motivace v čase u posluchačů na U3V Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně?

Vedlejší výzkumné otázky:

1. Jaké motivační faktory převládají před zahájením studií u potenciálních studentů U3V?
2. Jaká je souvislost mezi motivací a přístupem pedagoga v otázce setrvání ve studiu na U3V?
3. Jaké převládají motivační faktory v rozhodnutí pokračovat v dalším studiu i po skončení studia na U3V u posluchačů?
4. Jaké jsou demotivační faktory před, během a po ukončení studia u posluchačů?

5.4 Strategie výzkumu a metoda sběru dat

S ohledem na téma bakalářské práce a výzkumný problém jsme zvolili kvalitativní výzkum s metodou sběru dat, a to formou otevřeného polostrukturovaného rozhovoru. Tuto výzkumnou formu jsme zvolili z důvodu získání co nejvěrnějších a nejpřesnějších informací, jelikož nám dovoluje jít více do hloubky výzkumného problému. Na tazateli je tak volba, v jakém pořadí položí otázky a jakým způsobem získá potřebná data, která poslouží k zodpovězení výzkumných otázek. Tento typ rozhovoru také usnadní srovnávání získaných dat. (Hendl, 2008)

Nastavili jsme si 13 otevřených otázek, přičemž jsme správnost nastavení těchto otázek otestovali prvním rozhovorem s participantkou č. 1. Poté bylo zapotřebí upravit tyto otázky, tak aby byly více otevřené a dostatečně zodpovídaly námi stanovený výzkumný cíl. Doplnili jsme rozhovor o další doplňující otázky. Dialog se tak stal více řízeným s větším množstvím

otevřených otázek zaměřených na daný problém, což bylo zpočátku špatně nastaveno. I doplňující otázky nakonec přispěly k získání více informací. Tyto otázky byly také připraveny i pro případ nepochopení dané otázky, jež byly položeny jiným způsobem. Rozsah se tedy rozšířil na 35 otevřených otázek, které budou přiloženy v příloze této práce.

5.5 Analýza dat

Pro analýzu dat získaných informací z rozhovorů s participanty jsme použili metodu „otevřeného kódování“. Tato metoda se využívá při prvním průchodu získanými daty. Znamená to, že v rozhovorech jsou lokalizována určitá témata, kterým se pak přiřazuje označení tzv. kódy. Otevřené kódování nám tak umožňuje odhalení shodujících se témat v odpovědích našich participantů. Toto kódování je možné aplikovat různými způsoby. Kódovat můžeme jednotlivá slova, odstavce, ale také celé texty. (Hendl, 2008). Takto bylo možné určit společné jmenovatele motivačních a demotivačních faktorů účastníků vzdělávání. Některá témata vznikla již během samotných rozhovorů. S touto metodou tak vyvstává problém, že neexistuje žádný univerzální návod, jakým způsobem kódovat, a tak je samotné kódování spíše na citu tazatele.

5.6 Výzkumný soubor

S přihlédnutím k definovanému cíli a problému byl zvolen výzkumný soubor na základě referenčního výběru nebo také řetězová metoda tzv. výběr sněhovou koulí. Tato metoda funguje na základě doporučení již dotazovaných participantů. Je to typ nepravděpodobnostního výběru, při kterém mají všichni oslovení stejnou šanci účastnit se výzkumu jako výzkumný soubor. Používá se v případě těžko získatelných kontaktů z méně početné skupiny. (Hendl, 2008) Bylo osloveno několik participantů, aby nám doporučili další participanty, kteří studovali také na Univerzitě třetího věku Univerzity Tomáše Bati. Takto bylo postupně realizováno šest rozhovorů s participanty, přičemž tři z nich byli osloveni až po přepracování otázek. Jelikož během výzkumu nastaly neočekávané skutečnosti v podobě celosvětové pandemie, tak již nemohl být uskutečněn poslední rozhovor s participantem, který byl naplánován. Participantů tedy původně mělo být sedm. Participanti jsou různého pohlaví, z různých měst, různého věku, také věku při ukončení studia, a různé úrovně dosaženého vzdělání, díky čemuž lze obsáhnout větší názorové různorodosti a dosáhnout tak větší objektivnosti při vyhodnocování závěrů tohoto výzkumu

5.7 Představení participantů

	Zaměstnání	Věk	Po- hlaví	Dosažené vzdě- láání	Rok stu- dia	Obor (popř. poslední)	Věk při nástupu ke studiu
Participantka č. 1	Kalkulantka	68	žena	SŠ (chemie)	2009- 2019	Kaligrafie	58
Participantka č. 2	Pracovnice ÚP	70	žena	SŠ (chemie)	2009- 2019	Psychologie	60
Participantka č. 3	Chemička	84	žena	SŠ (chemie)	2006- 2009	Zdraví a psychika, Zlínský kraj	70
Participant č. 4	Kantor na SŠ	86	muž	VŠ (učitelství)	2006- 2009	PC, Zdravá planeta	72
Participantka č. 5	Vrchní sestra	75	žena	SŠ (zdravotnictví)	2019- 2020	Základní kurz	74
Participantka č. 6	Podnikatelka	54	žena	SŠ (oděvnictví)	2019- 2020	Psychologie	53

*Tabulka 1 – Představení participantů
(vlastní ztvárnění)*

6 INTERPRETACE VÝZKUMU

Podstatou našeho výzkumu bylo zjistit motivační faktory, které ovlivňují seniory v rozhodnutí studovat na Univerzitě třetího věku ještě před samotným studiem. Dále jak je důležitý samotný přístup geragoga jako faktor v setrvání ve studiích a jaké motivační faktory ovlivňují seniory pokračovat ve studiu na U3V. Během šetření jsme přišli i na řadu demotivačních faktorů, které na celou tuto problematiku mají také velký vliv. Výsledky našeho výzkumu tak mohou sloužit jako zpětná vazba pro Univerzitu Tomáše Bati, na jejichž základě mohou být provedeny změny či zavedena opatření na odstranění demotivačních faktorů.

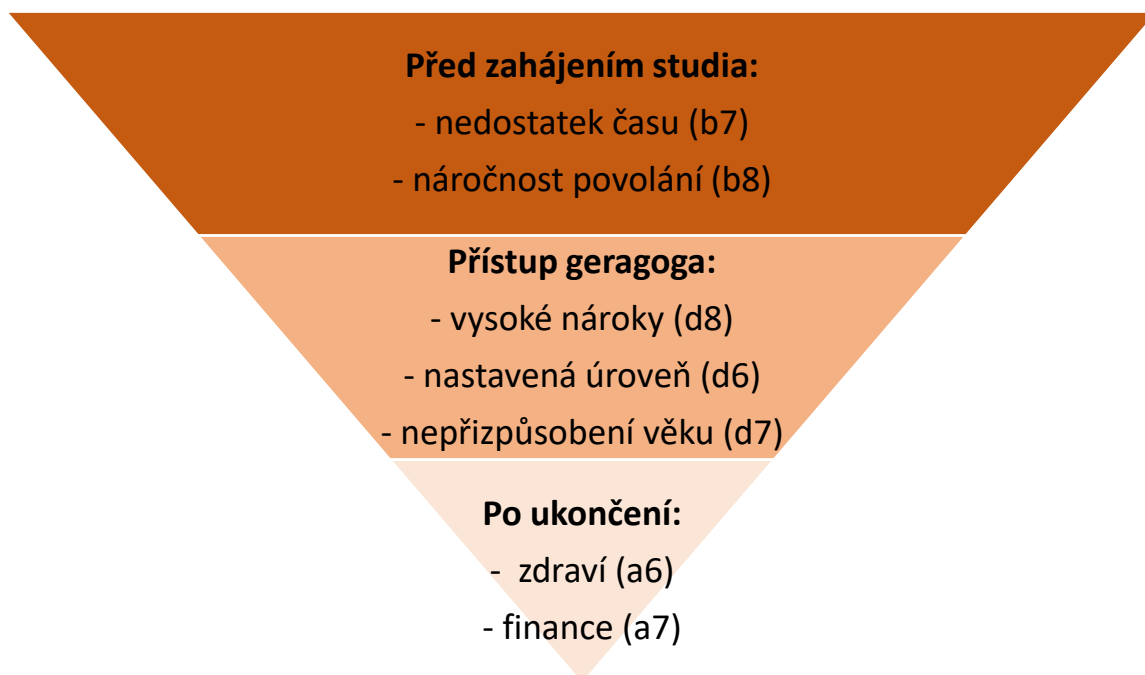
V předchozí kapitole jsme si popsali, jakým způsobem budeme provádět analýzu dat. Po dokončení průvodního otevřeného kódování nám vznikly tři kategorie. Tyto kategorie opisují jednotlivé motivační faktory před zahájením studia, během studia (přístup geragoga) a po ukončení studia. Jednotlivým motivačním faktorům byly přiřazeny kódy, z nichž později vznikla tato témata viz. obrázek č. 2.

Obrázek 4 – Motivační faktory v čase vč. kódů

(vlastní ztvárnění)

Stejným způsobem jsme přistupovali v analýze dat ke zjištění demotivačních faktorů. Opět vplynuly z kódování tři hlavní kategorie popisující měnící se demotivační faktory v čase. K jednotlivým demotivačním faktorům byly přiřazeny kódy, z nichž vzešla tato témata viz. obrázek č. 3.

Obrázek 5 – Demotivační faktory v čase vč. kódů
(vlastní ztvárnění)

6.1 Motivační faktory před studiem

V první kategorii, která odhaluje motivační faktory před zahájením studia byly přiřazeny tyto kódy: koníček/sen, rozšíření vědomostí (znalostí), sebeaktivizace, seberozvoj (seberealizace), celoživotní vzdělávání, profesní rutina/zvyk vzdělávat se, socializace. Tyto kódy pak byly na základě četností v odpovědích sečteny a motivační faktory, které z nich vplynuly byly shrnuty v tématech viz. níž.

Kódy: koníček/sen – (b1), rozšíření vědomostí – (b2), sebeaktivizace – (b3), seberozvoj – (b4), celoživotní vzdělávání – (b5), profesní rutina – (b6), socializace – (b9).

6.1.1 Splnění snu jako největší hnací motor

Z našeho výzkumu vyplynulo, že největším motivačním faktorem k zahájení studií na U3V byl fakt, že si participanti konečně mohli splnit svůj **celoživotní sen**. Najednou se mohli věnovat studiu oboru, který je celý život naplňoval jako koníček. V produktivním věku na něj neměli díky pracovním povinnostem a péči o rodinu čas.

U většiny participantů převažoval výběr oborů odlišných od práce, kterou vykonávali. Pouze u participanta č. 4 souvisel výběr oboru s jeho vlastní prací, jelikož celý život učil a obory, které vyučoval jej také bavily. Nicméně většina dotazovaných byla nucena vybrat si na střední škole obor, který je měl uživit. Avšak ne ten, který by je bavil a stal se tak zároveň jejich koníčkem.

V rozhovoru také padla otázka, zda by si vybrali obor, který by jim byl schopen pomoci v získání lepšího zaměstnání. Odpovědi participantů se jednoznačně shodovaly v tom, že jsou rádi že se jedná spíše o obory zájmového charakteru. Toto potvrzuje tvrzení z teoretické části práce, že Univerzita třetího věku tedy sama o sobě nemá vzdělávat seniory do hloubky. Má se postarat o jejich aktivizaci touto zájmovou činností, naplněním celoživotního snu a provozováním koníčku, na který neměli doposud čas a prostor.

Participantka č. 1: „Vždy jsem šla spíše do oborů, které byly opakem mé praxe. Celý život jsem pracovala s čísly jako kalkulant. Chtěla jsem jít spíše tou opačnou stranou do oblasti kultury. Hledala jsem protipól.“

Participantka č. 2: „Já si myslím, že je to vždycky takové to přání toho, co člověk chtěl celý život dělat. Vždycky jsem inklinovala spíše ke věcem humanitním.“

Participantka č. 3: „Najednou můžete využívat svůj volný čas úplně jinak, a proto jsem se vlastně začala zajímat o univerzitu třetího věku. Začala jsem dělat psychologii a sociologii, protože to bylo úplně něco jiného, než jsem celý život dělala.“

Participantka č. 6: „Tak nějak jsem celý život koketovala s psychologií a vlastně ji i celoživotně jako koníček studuji. Celý život je to takovým mým nesplněným snem, který bych si v tomto věku ráda splnila. Třeba si ještě otevřu praxi, kdo ví...“

6.1.2 Osobní rozvoj jako nástroj sebeaktivizace a přípravy na stáří

Dalšími zmiňovanými motivačními faktory před zahájením studií byly rozšíření vědomostí a znalostí, sebeaktivizace, seberozvoj nebo také seberealizace. A jelikož všechny tyto faktory spolu úzce souvisí, dali jsme jim stejnou váhu a popsali je v uceleném bloku níže.

K našemu překvapení byla většina participantů vysoce informována ohledně **sebeaktivizace** v seniorním věku. Sebeaktivizací se rozumí vědomý rozvoj ať už fyzických či psychických činností, za účelem udržení se v co nejlepší kondici. Na základě našeho výzkumu se domníváme, že s touto informovaností souvisí také úroveň dosaženého vzdělání a obor studií našich participantů. Lidé studující na oborech spíše humanitního směru měli daleko vyšší povědomí o tom, jak prospěšné jsou tyto vzdělávací aktivity. A dokonce se většina z nich na U3V zapsala záměrně za tímto účelem.

Jako druhým nejčastěji zmiňovaným motivačním faktorem je **osobní rozvoj, seberealizace nebo také seberozvoj**. Tento fakt se úzce pojí s vývojovou psychologií, která pojednává o tom, že každý člověk je od přírody nastaven tak, aby se dále rozvíjel a posouval ve svém vývoji. Proto je jeho lidskou přirozeností naplnit tuto potřebu osobního růstu.

Hlavním významem vzdělávání seniorů je zlepšení kvality jejich života a zachování intelektových funkcí. Se vzděláváním v tomto věku se bohužel také pojí jisté překážky, které jsou způsobeny involucí seniora. Aktivity edukace seniorů se zaměřují na odstraňování deficitů. Tj. udržení fyzických a intelektuálních sil. Univerzita třetího věku tedy není pouze o vzdělávání seniorů jako takových, ale její součástí je také příprava seniorů na stáří, porozumění a společenské uznání stáří, což se stává díky narůstající seniorní složce v populaci velkým fenoménem. Proto tento „problém“ přispěl k velkému zájmu o univerzity třetího věku a k rozvoji různých volnočasových aktivit pro seniory.

Participantka č. 2: „Vnučka s vnukem mi říkali, babi, vždyť si tím tříbíš schopnosti. Nejen tou maximální soustředěností, ale také tím úchopem i motorické schopnosti. Takže jsem si vědoma, že mi to i pomáhá v tomto věku.“

Participantka č. 3: „Nakonec tam byly i takové názory, jak se chovat na stáří, když postihne někoho nemoc, jak reagovat nebo jak se chovat při ošetřování takového člena rodiny. To byla příprava pro další život. Smíření se s věkem.“

Participantka č. 5: „Protože jako zdravotnický pracovník vím, jak je důležité pro člověka i ve vyšším věku, aby si některé ty aktivity udržel. Nejenom udržel, ale dál je rozvíjel, protože s tím souvisí všechno. Je to biopsychosociální souhra. A to všechno souvisí, i ta psychika, s tím tělesným zdravím. Takže já vlastně tím, že to vím, tak to aplikuji na sebe.“

Participantka č. 5: „Postupem času se zjistilo, že je prospěšná samotná ta aktivizace důchodců nezávisle na tom, jestli využijí nebo nevyužijí poznatky, které získají. Proto má největší očekávání, a také důvod proč jsem šla studovat na U3V, byla aktivizace.“

6.1.3 Celoživotní vzdělávání aneb profesní rutina

„Motivace pro další vzdělávání významně ovlivňuje dosažené vzdělání. Dále to přímo ovlivňuje charakter jejich pracovní pozice. Dalším důvodem pro nižší motivaci se dále vzdělávat může být málo specializované obory na jejich pracovní zaměření, přičemž aktuálně mají obory vzdělávání spíše zájmový charakter, který je v dalším zaměstnání velmi málo využitelný.“ (Bočková, 2010, s. 94)

Jako posledním nejčastěji uváděným motivátorem jít studovat, byl jakýsi **zvyk celoživotního vzdělávání** a rozvoje jakožto **rutina v rámci profesního života**. Participanty bylo často uváděno, že studium na U3V je odrazem jakési „profesní rutiny“. Participant č. 4 nám sdělil, že mnoho posluchačů je právě z řad bývalých kantorů, u kterých si další studium jejich profese vyžadovala. Celý život totiž byli zvyklí nejen učit druhé, ale i sami sebe. Vzdělávání se stalo natolik součástí jejich života, že s ním nechtěli skončit ani v důchodovém věku. Tato potřeba je dle Bočkové pravděpodobně vyšší s vyšším dosaženým vzděláním a charakterem pracovní pozice, která si to přímo vyžaduje.

Z výzkumu tedy vyplývá, že u absolventů vysokých škol je vyšší pravděpodobnost, že jednou budou také studovat U3V. Stejně tak tomu je i u pracovníků, kteří se v rámci své profese celoživotně vzdělávali.

Participantka č. 2: „Asi tam chodí více cílevědomější lidé, kteří jsou zvyklí se neustále nějak dál vnitřně posouvat a rozvíjet.“

Participantka č. 3: „Spíše taková ta profesní rutina, protože byl člověk zvyklý pořádně něco dělat. Člověk se potřebuje nějak realizovat.“

Participant č. 4: „Tak většinou je to díky tomu, že každý je zvyklý něco celý život dělat. Tam bylo třeba hodně kantorů, kteří byli zvyklí si celý život prohlubovat znalosti a teď jim to v důchodě chybí. Tak hledali něco, co by je zase nutilo.“

Participantka č. 5: „Já jsem studovala střední, ale protože funkce vrchní sestry vyžadovala tzv. pomaturitní specializační studium, tak jsem musela jít studovat. Bud'to mohlo být bakalářské studium, anebo stačilo tady to pomaturitní. To byla dvouletá nadstavba, při práci samozřejmě, ale kromě toho jsem musela udělat ještě kurz organizace a řízení. Tehdy mi bylo 40 let.“

6.2 Přístup geragoga jako motivační faktor během studia

V druhé kategorii jsme zjišťovali, jaký vliv má přístup geragoga jako motivační faktor na setrvání ve studiu. V této kategorii byly připojeny následující kódy: „něco navíc“ (videa, zájezdy, výlety, výstavy...), externisté, přizpůsobení se věku skupiny, zaujmout výkladem, diskuse.

Kódy: „něco navíc“ – (d1), externisté (d2), přizpůsobení se věku (d3), zaujmout – (d4), diskuse (d5). Na základě četností a podobností vznikla tato témata.

6.2.1 Přidaná hodnota, aneb „něco navíc“

Jako nejčastěji uváděný motivační faktor, který ovlivňuje účastníky vzdělávání na U3V setrvat v tomto vzdělávání, je to ono nedefinovatelné „něco navíc“, co přinášeli právě externisté, kteří dříve vyučovali na univerzitě. Největším vnějším motivačním činitelem, který přímo působí na posluchače je přístup geragoga. Na základě našeho výzkumu jsme zjistili, že posluchači očekávají, že se přednášející bude umět přizpůsobit věkové skupině, bude umět zaujmout výkladem a na konci přednášky rozváže diskusi. Ale také musí umět přinést do přednášky nějakou přidanou hodnotu. Participantů zmiňovali například zajímavá videa související s tématem, výlet, zájezd či výstavu, což dříve probíhalo pravidelně.

Zjistili jsme, že tento fenomén byl spojován především s **externisty**, kteří dříve vyučovali na univerzitě. Díky tomu, že byli přímo z oboru, dokázali tak svou zapáleností strhnout posluchače. Pravděpodobně měli i větší možnosti zařizovat nějaký doprovodný program, než je tomu dnes. Na tuto skutečnost studenti, kteří studovali U3V již před deseti lety, velmi rádi vzpomínali.

Participantka č. 1: „Například pí. Getlichová měla i velice dobrá videa, že to byla procházka, provedení různými světovými galeriemi.“

Participantka č. 2: „Jezdili jsme občas i na nějaké společné zájezdy. Byly jsme asi 2x, ale teď to nějak úplně ustalo. Nevím, jestli už nejsou peníze nebo proč.“

Participant č. 4: „Občas byla nějaká společná exkurze např. do Ostravy na Báňskou univerzitu.“

Participantka č. 5: „Je i fajn, když to má přednášející zpestřené třeba řadou videí. Pamatuji si, že jeden rok pořádala univerzita i zájezd.“

6.2.2 Externisté jako přidaná hodnota

Převážná většina participantů se shodovala na tom, že v momentě, kdy výuku vedli **externisté a profesionálové z praxe**, bylo studium vždy něčím ozvláštňené. Participantů uvádějí, že dříve na univerzitě učil i primář či ředitel filharmonie. Nejednalo se tak o lidi, kteří znají tyto obory pouze teoreticky, ale měli s nimi zkušenosti hlavně z praxe. Pro studenty U3V se tato skutečnost může jevit jako velmi důležitá. Participantů neznali přesný důvod toho, proč již na univerzitě externisté neučí. Domníváme se, že za absencí externistů, byl bohužel nedostatek financí. Dle participantů měla absence externistů spíše negativní vliv na zájem o studium na U3V. Tito externisté většinou byli do svého oboru tak zapálení, že dokázali strhnout i samotné účastníky vzdělávání, což je jeden z motivačních faktorů, kterým jsme se věnovali v předchozích kapitolách. Externisté přinášeli něco navíc, a právě oni byli dříve iniciátory různých výletů, exkurzí, výstav apod. Musíme ale poznamenat, že i přesto že již na univerzitě externisté nevyučují, byli participantů spokojeni s přednášejícími až na jednu negativní zkušenost. Tato zkušenost je více popsána v bodě 6.4.2. Vysoké nároky, nepřizpůsobení se věku, převaha kárání nad pochvalou.

Participantka č. 1: „Třeba měl nás pan Zeman, to byly tak nádherné hodiny. Na ty jsem se těšila. Chodili jsme i do ateliéru FMK, byli jsme na výstavě v Uherském Hradišti. Tak nádherně o tom dokázal mluvit, to byl zážitek. Nebo jsme měli hudbu, to měl bývalý ředitel filharmonie, p. Obdržálek, a to bylo úžasné.“

Participantka č. 2: „Asi to záleželo i na tom profesorovi, jak kdo si troufal na to to zorganizovat. Ale většinou to byli právě ti externí profesori. Do Uherského Hradiště prý jezdívají, ale do Zlína už externí pracovníci nejedí. Nebyli to vyloženě lidé, kteří učí.“

Participantka č. 3: „Já jsem se na to vždycky hrozně moc těšila, protože ti praktici mají jiný přístup k tomu vzdělávání než pedagogové. Připravili pro nás mnoho materiálů, dodnes mám plnou složku. Nebyli to přímo učitelé, ale lidé z praxe, z oboru. Střídali se nám tam skutečně odborníci.“

Participantka č. 5: „Zatím to byli vždycky lidi, na kterých bylo vidět, že tím oborem, který předávají dál, žijí. Nezaznamenala jsem tam někoho, kdo by tam přišel a prostě si to odpřednášel, protože za to dostane nějakou tu korunu. Byli to lidi zapálení, takže motivačně to určitě působí.“

6.2.3 Umění přizpůsobit se věkové skupince

Jako poslední nejčastěji zmiňované motivační faktory v setrvání ve studiu byly **přizpůsobení se věkové skupince, schopnost zaujmout výkladem a skupinová diskuse**. Přednášející má velmi důležitou, ale také náročnou funkci v otázce vzdělávání seniorů. Účastníci vzdělávání totiž již nejsou děti a dospívající, kteří jsou také díky svému věku a absenci životních zkušeností považováni za „nepopsaný list papíru“, jejichž osobnost lze tvarovat. Senioři jsou náročnější na osobnost lektora, proto je geragogika odlišná svými postupy a vzdělávacím programem od pedagogiky a andragogiky, ze kterých se postupně svými specifiky vyčleňuje. Geragog se totiž potýká s lidmi, kteří již za sebou mají životní i pracovní zkušenosti, které nelze opomíjet. Každý z účastníků vzdělávání tak může být úplně na jiné úrovni intelektuální, ale také fyzické i psychické. Je tedy důležité uvědomit si, že vzdělávání seniorů není pouze o vzdělávání, ale jedná se hlavně o volnočasovou aktivitu, do které se senioři přihlásili dobrovolně a je zapotřebí je tedy dostatečně motivovat, aby měli potřebu setrvat v těchto studiích.

Lektor musí brát v potaz to, že starším lidem zabere daleko více času osvojování si nových poznatků a jejich zapamatování. Obtížněji si osvojují informace, které nejsou logickým způsobem vysvětlovány. Nedostatečně zvládnutá strategie učení a rychlá prezentace látky se také odrazí na kvalitě a kvantitě zapamatovaných informací, než je tomu u mladých lidí. Delší přestávky také zhoršují u seniorů výkon a jsou daleko hůře schopni se znovu začít koncentrovat na učivo.

Participantka č. 1: „Musí to mít uděláno tak, aby to vyhovovalo všem věkovým skupinám. A proto, že tam mohou chodit lidé od 50 do 80 let, tak to musí být uděláno

tak, aby tu širokou věkovou skupinu byli schopni nějakým způsobem zaujmout nebo něco je naučit.“

Participantka č. 5: „No a bylo zajímavé, že ten zájezd těch seniorů byl organizovaný tak, že tam byla třeba prohlídka po městě a ta vedoucí toho zájezdu, tak to udělala tak, že ti starší účastníci zájezdu, kteří se nemohli účastnit procházky po městě a neušli by to, tak si šli sednout celá ta partička někde do cukrárny, dali si tam kávu, poseděli, poklábosili a pak jsme se zase všichni sešli a pokračovalo se.“

Participant č. 4: „My jsme si na přednášející nestěžovali, alespoň já ne. Přistupovali k nám s dostatečnou úctou k našemu věku.“

Participantka č. 6: „Mám obrovskou úctu vůči lidem, kteří se rozhodli učit na U3V, protože to má podle mě stejná specifika jako učit děti nebo dospívající. Každá ta věková skupina má úplně jiné požadavky, potřeby a přistupuje k učivu jinak.“

6.3 Motivační faktory po ukončení studia

V poslední kategorii motivačních faktorů jsme zjišťovali motivační faktory po ukončení studia v návaznosti na pokračování ve studiu. Vznikly tyto kódy: další rozšíření znalostí, posun (viditelné výsledky), neustrnout na místě, rozmanitost oborů a trénování paměti.

Kódy: rozšíření znalostí – (a1), posun – (a2), neustrnout – (a3), obory – (a4), paměť – (a5). Z těchto kódů na základě četnosti a podobností vznikla následující témata.

6.3.1 Důležité je neustrnout na místě

První vnitřní motivační faktory, které vyvstávají po ukončení jednoho oboru, jsou **další rozšíření znalostí, viditelný posun**, ale hlavně s tím spojen výraz jedné participantky, „**neustrnout na místě**“. Participantka č. 1 poznamenala, že toto je jeden z nejdůležitějších motivačních faktorů, které ji motivují pokračovat dál ve studiu. Během vyhodnocení jsme tedy tyto faktory shrnuli všechny do jednoho odstavce, protože to hodnotíme jako nejdůležitější přidanou hodnotu studií na U3V. Tento motivační faktor úzce souvisí s faktorem sebeaktivizace. To znamená že dokud se senioři budou vědomě udržovat i nadále aktivními, nemusí nastat regrese psychomotorických schopností jako je tomu u seniorů, kteří nejsou aktivní. Důležité je tedy neustále se rozvíjet různými aktivitami ať už

vzdělávacího či zájmového charakteru pro zachování si všech důležitých funkcí a schopností.

Participantka č. 1: „Důležité je neustrnout na tom co už vím a znám a snažit se ještě něco jiného/nového dozvědět.“

Participantka č. 2: „Vnitřní uspokojení z toho, když jsme ukončily jednotlivý obor. Člověk má i takové to vnitřní uspokojení, když to shrne v té seminární práci, co ho zaujalo.“

6.3.2 Rozmanitost oborů

Druhým nejčastěji zmiňovaným motivačním faktorem po ukončení studií je **dostatečná rozmanitost oborů**. Všichni participanti se shodovali v odpovědích na tom, že nabídka oborů ze strany U3V na Univerzitě Tomáše Bati je dostatečná. Obory se sice příliš rok od roku nemění, ale neustále je co studovat a pokud do toho seniorům nevstoupí zdravotní komplikace, tak i po desetiletých studiích jsou stále obory, které by posluchače zajímaly. Občas se samozřejmě našla specifická přání, tak jako v případě participantky č. 6 ohledně více cestopisných, místopisných či horopisných oborů, ale toto téma by mohlo sloužit jako podklad k dalšímu výzkumu a rozšíření vyučovaných oblastí.

Participantka č. 3 a participant č. 4 se shodovali na tom, že jim vždy po ukončení jednoho oboru přišla nabídka s dalšími studijními programy do schránky, později i do e-mailové pošty. Velmi kladně tedy hodnotíme iniciativu samotné univerzity a na základě výzkumu se domníváme, že toto také může kladně působit jako motivační faktor při pokračování ve studiích.

Participant č. 4: „Tehdy nám chodily nabídky k dalšímu studiu, takže jsme byli dostatečně informováni o studijním programu.“

Participantka č. 5: „Jako kdybych si mohla vyloženě vybírat, tak bych si třeba vybrala něco o horách, protože to mě zajímá. Takže nějaké takové cestovatelské téma z různých hor, třeba místopisné, horopisné, historické, vztahující se k jednotlivým pohorím u nás v České republice.“

Participantka č. 6: „Ale dovedu si představit, že bych po vystudování šla i směrem nějakého kulturního obohacení nebo nějaký obor s hudbou by mě také hrozně zajímal. Z okolí vím, že jakmile to jednou někoho nadchne, tak už s tím nechce přestat, takže si myslím, že jen tak na U3V neskončím.“

6.3.3 Studium na U3V jako trénink paměti a předmět diskusí

Jedním z neopomenutelných vnějších i vnitřních motivačních faktorů je **trénink paměti** a **předmět diskusí**. Trénink paměti považujeme za vnitřní i vnější motivační faktor z následujících důvodů. Participanti dost často uváděli, že nejen že trénují svou vlastní paměť, ale trénují také paměť lidí, se kterými soužívají. Často bylo zmiňováno, že se studia či probíraná témata stávají předmětem diskusí s partnerem. Studující se snaží si zapamatovat co nejvíce informací, které byly na přednášce řečeny. Samozřejmě se také stává, že některé informace posluchač zapomene, což se váže s věkem, ale už samotná snaha je žádoucí v procesu sebeaktivizace. Trénink paměti tak tedy můžeme považovat i za vnější faktor, když samotní členové domácnosti podporují účastníky ve studiu v rámci jejich vlastní aktivizace. Předmět diskusí pak považujeme spíše za vnitřní faktor a uspokojení potřeby socializace. Jde o to, že participanti uváděli, že si před nebo po přednášce s kolegy zajdou do kavárny a o probíraném tématu vedou diskusí. Tato témata používají i s dalšími vrstevníky, s kterými udržují kontakt i mimo studia.

Participantka č. 2: „Ale jinak používám získané poznatky v hovoru s manželem. Dost často je to předmětem našich diskusí. Takže ano, diskutujeme o tom často, on má docela široký přehled, ale občas se ode mě dozví něco nového.“

Participantka č. 3: „I s kamarádkami na kávě jsem to mohla často použít jako téma k hovoru.“

Participantka č. 5: „Já mám spíš problém s pamětí. A i když to slyším a řeknu si, že si to musím zapamatovat, tak přijdu domů a už si to nepamatuji. Ale trénuji si třeba tu svou paměť tím, že se snažím říct manželovi vždy něco z toho, co jsme se učili.“

6.4 Demotivační faktory

Během našeho výzkumu vyplynula na povrch i řada demotivačních faktorů, které na studenta působí jak před zahájením studia, tak v průběhu i po ukončení. Jelikož demotivačních faktorů nebylo takové množství, již jsme je nerozdělovali do jednotlivých časových období.

Na závěr analýzy tedy vznikly tyto kódy: velikost skupiny, nedostatek času, náročnost povolání, úroveň kurzu, nepřizpůsobení se věku, náročnost studia (vysoké nároky geragoga), zdraví a finance.

Kódy: velikost skupiny – (b6), nedostatek času – (b7), náročnost povolání – (b8), úroveň kurzu (d6), nepřizpůsobení se věku – (d7), náročnost studia – (d8), zdraví – (a6), finance – (a7). Z těchto kódů vznikla tato témata.

6.4.1 Nedostatek času a náročnost povolání v produktivním věku

Co jednoznačně vyplynulo z celého našeho výzkumu je fakt, že v **produktivním věku** měl málokdo chuť a čas jít dál studovat. V tomto věku je člověk **zanepřázdňen** zabezpečit finančně celou svou rodinu, postarat se o ni a málokdo měl takové ambice, aby si vymezil na studia nějaký volný čas. Také jsme se setkali s pár odpověďmi, které souvisely se **svobodou jít studovat**. V dnešní době již zaměstnavatelé své zaměstnance většinou ve studiích, ať se jedná o jakýkoliv obor, podporují. Ale dříve to bylo tak, že pokud zaměstnavatel uznal, že tato studia nevyužijete na své pozici, tak vám tato studia nemusel povolit, jelikož by to vyžadovalo dávat zaměstnanci na studia studijní volno. Může být tedy tento faktor také pokládán za jeden z motivačních. Někteří studující si mohou natolik vážít svobody studovat, že je tento může dokonce přimět přihlásit se ke studiím. Nicméně tento faktor v dalších generacích spíše úplně vymizí, jelikož dnes máme daleko větší svobodu, než měli naši rodiče či prarodiče. A tak si této výsady nemusíme vůbec vážít. Dle odpovědi jedné z našich participantek, je nesporným faktem, že i k této životní fázi člověk musí dozrát.

Participantka č. 1: „Ráda chodím na koncerty, do divadla, ale tohle je přidaná hodnota. V produktivním věku byly jiné starosti.“

Participantka č. 2: „Tehdy nebyla nějak možnost při dětech studovat, takže jsem nemohla a ani nechtěla. Jednou jsem se hlásila na psychologii na výšku, ale nepovolili mi to v práci, že to nepotřebuji. Oni by mi museli dávat studijní volno, takže to nevyšlo.“

Participantka č. 2: „Vždycky jsem si chtěla rozšířit tyto oblasti, které bych možná studovala, kdybych šla na vysokou.“

Participantka č. 6: „Jelikož jsem v produktivním věku byla dost zaneprázdňená svým vlastním podnikáním a péčí o rodinu, tak jsem neměla prostor věnovat se těmto aktivitám natožpak studiu.“

6.4.2 Vysoké nároky, nepřizpůsobení se věku, převaha kárání nad pochvalou

Pouze dvě participantky se shodovaly na tom, že je **odradil přístup** konkrétního vyučujícího. Přednášející si kladla **příliš vysoké nároky** na samotné studenty, na domácí přípravu a obstarání materiálů také nebylo zrovna levné. Ale nejvíce bohužel dotazované odradil samotný přístup geragoga. Z našeho výzkumu vyplývá, že jakmile **převažuje kárání nad pochvalou**, má to pro studenta spíše demotivující efekt. Dokonce ani způsob kárání nebyl příliš vybíravý vůči přihlédnutí ke zkušenostem, postavení a věku samotného účastníka vzdělávání. Jedna z participantek ve studiu setrvala, nicméně druhá díky tomuto faktu skončila. Naštěstí ji to však neodradilo od studií na U3V obecně.

Participantka č. 1: „Přístupem „pedagoga¹“, protože nechápala, že tam chodí lidé, kteří mají 60 a víc. Chovala se k nám jako ke studentům, kteří to budou potřebovat dál pro své povolání. Nedokázala se přizpůsobit té věkové skupině. Její přístup byl neosobní a nelíbil se mi. Proto jsem také po prvním semestru skončila.“

Participantka č. 2: „Kamarádce asi nejvíc vadilo, že neumí pochválit. Je to vždy o lidech. Ale tím, že nás je tam málo, tak nás vždy obchází, vytýká nám chyby a neříká to zrovna diskrétně přede všemi.“

Participantka č. 6: „Možná v případě, že by to bral někdo až přespříliš vážně a např. tvrdě známkoval nebo posluchače demotivoval třeba káráním.“

6.4.3 Nastavená úroveň kurzu a věkové rozdělení

Často jsme se v rozhovorech setkávali s tématem **věkového rozdělení a nastavení úrovně kurzu**. Nejčastěji se u participantů shodovaly informace ohledně příliš velkých skupin lidí na přednáškách. Podle participantky č.5 se dost často stává že sezení není nijak organizováno a s tím se pojí i nepřihlížení k věkovým rozdílům. Velikostí skupiny se i snižuje prostor věnovat se účastníkům vzdělávání více individuálněji, což také občas naši participanti zmínili.

Posluchači, kteří jsou již ze starší věkové skupinky jsou daleko víc nedoslýchaví a mají mnohem více zdravotních omezení. Je proto žádoucí, aby mohli sedět vpředu. Jelikož

¹ Povšimněte si výrazu, který se váže s dalšími informacemi.

se však jedná o starší jedince, tak ti v tomto věku neradi mění své zaběhnuté zvyky. Pokud si vyberou na začátku semestru jedno místo, které jim vyhovuje, tak se z něj nechtějí většinou stěhovat. A dost často si trvají na tom, že právě toto místo je jejich a je obsazené. Méně průbojnější introvertní jedinci tak mohou sedět na místech, ze kterých např. špatně slyší nebo nevidí na prezentaci. Větší organizaci ze strany přednášejícího by tak dle participantů byla na místě, popř. uzpůsobit technické podmínky tak, aby mohli všichni plnohodnotně vnímat přednášku.

Pokud by to bylo jen trochu možné, převážná většina participantů se přiklání k variantě rozdělení přednášek podle věkových skupin např. na 50-60 let, 60-70 let a 70 a výše. Snáze by se tak uzpůsobil výklad jednotlivým věkovým skupinám, které si vyžadují každá jiný přístup a podmínky. Dva participanté se shodli na tom, že nejlepším příkladem je právě kurz počítačů. Každý totiž musí projít základním kurzem, ale pokročilého uživatele již tato úroveň nemotivuje a dost často skončí. V některých případech by bylo lepší zvolit si úroveň, ve které by chtěli být.

Dvakrát bylo také zmíněno, že je i rozdíl v úrovních, co se týče dosaženého vzdělání. Ze statistik vyplývá, že se ke studiu většinou přihlašují spíše lidé se středoškolským či vysokoškolským vzděláním, nicméně podmínky neomezují přihlásit se ke studiu i osobám se základním vzděláním. Vzdělávací kurzy a nabídky by se tedy měly také dělit pro skupiny s vyšším vzděláním, ale také na míru utvářet pro skupiny se základním vzděláním. Úrovně všech kurzů by tedy podle mého názoru měly být více rozděleny na začátečníky a pokročilé.

Participantka č. 1: „Možná ty počítače. Tam se sejdou lidi od 50 do 80 let, ale ti, kteří mají 50 jsou zručnější a šikovnější, jenže ti, kteří mají 80 tak stojí třeba celý semestr na tom, že se přihlásí do počítače a napíšou nějaký dopis ve Wordu.“

Participantka č. 1: „Pedagog by si musel rozdělit věkově látku, kterou učí např. do třech skupin, ale už jen ta příprava by dala docela dost zabrat.“

Participantka č. 2: „Manžel chodil první rok na ty počítače, ale ze začátku je to opravdu jen pro ty, kteří to neumí zapnout a on tam přestal taky chodit, protože už měl nějaké zkušenosti a nebavilo ho to. Brzdila ho ta nastavená úroveň kurzu.“

Participant č. 4: „Ale i ty skupinky byly také trošku nevyrovnané, protože tam byli namíchaní středoškoláci a vysokoškoláci dohromady. Kdo se přihlásil, ten se přihlásil.“

Participantka č. 5: „Asi by bylo dobré to rozdělení. Tím by se dala i přizpůsobit ta hlasitost, způsob podání, že by ti starší lidé byli odděleně. Ale zase nevím, do jaké míry by to bylo prospěšné i z jiného hlediska.“

Participantka č. 5: „No já když tak pozoruji ty lidi okolo sebe, tak tam spíš do té univerzity chodí lidi, kteří už mají nějakou určitou inteligenci. Že lidé s tím úplně základní vzdělání ani neprojeví ten zájem.“

Participantka č. 6: „Je pravda, že by samozřejmě bylo lepší, kdyby tyto přednášky byly naskupinkované např. lidé 50-60 let, 60-70 let a 70-80 let, ale pravděpodobně na to nejsou takové finanční kapacity a vyučující by to také asi nestíhali. Většinou se totiž přednášky přizpůsobují jejich časovému harmonogramu, protože spousta z nich učí na plný úvazek na univerzitě. Možná by se tak lépe uzpůsoboval výklad a podmínky.“

6.4.4 Zdraví je největší komodita

Fyzický a psychický stav sehrává jednu z nejzásadnějších rolí v tom pokračovat dále ve studiích. Mezi našimi respondenty již byli také lidé nad 80 let, kteří U3V navštěvovali neuvěřitelných 10 let. Jeden z velmi pozitivních faktů bylo zjištění, že jakmile účastník vzdělávání jednou s U3V, tak na ní také velmi dlouho setrval. Zjistili jsme, že 4 participantů z 6 navštěvovali U3V na Univerzitě Tomáše Bati víc jak 10 let a někteří z nich i nadále pokračují. Zazněl názor z úst participantky č. 3, že do dovršení 80 let to ještě po zdravotní stránce bylo možné, poté ale začaly přicházet různé zdravotní problémy, a pak už byl bohužel problém dojíždět i do nedalekého Zlína. Přičemž většina participantů se shodovala na tom, že jim dojíždění problém nedělá. Někteří také dojížděli na U3V do Uherského Hradiště či Kroměříže díky zajímavějším oborům. Jen participantka č.5 hodnotila jako pozitivní, že nemusí nikam dojíždět, jelikož by ji toto od studia s velkou pravděpodobností odradilo. Potěšujícím faktem tak bylo, že i přesto že již někteří participantů nebyli schopni navštěvovat U3V, tak a vyhledávali zájmové kurzy pro procvičování paměti v místě jejich bydliště. Celoživotní vzdělávání tímto nabývá daleko větší rozměr a má své místo v každém věku.

Participantka č. 2: „Možná může být pro někoho překážkou, že má nějaké zdravotní problémy.“

Participantka č. 3: „Ale přestali jsme už chodit, jak jsem onemocněla a už se nestýkáme. To už člověk ani tak nezapadne. Do té osmdesátky měl člověk tisíc zájmů,

ale to už pak všechno upadá. V tom pozdním věku už chodí asi jen člověk, který je v tom celý život.“

Participant č. 4: „Těch oborů tam bylo více a kdybychom chtěli pokračovat, tak si vybereme i nějaký jiný program, ale už to na nás bylo dost.“

6.4.5 Není to zrovna levná záležitost

„Z lidí, kteří o další vzdělávání projevují zájem, je 57 % ochotno si jej financovat. Navíc ti, kteří v poslední době podstoupili nějaký vzdělávací kurz či školení, projevují větší ochotu k financování vlastního vzdělávání.“ (Bočková, 2010, s. 101)

V našem výzkumu se participantů shodovali na tom, že jedním z demotivačních faktorů mohou být také **finance**. Oni sami neměli výrazný problém si tato studia hradit, nicméně uznali, že studia nejsou příliš levnou záležitostí a skutečně to pro někoho může být problémem. Dle Bočkové respondenti potvrdili, že se finanční nároky nijak s přibývajícím věkem nesnižují, nicméně příjem je již nižší, než na který byli doposud zvyklí. Proto s větší rozvahou přemýšlí, do čeho své finance chtějí a mohou investovat. Nejvíce tyto finanční rozdíly pociťují lidé ve věku 50–59 let, s přibývajícím věkem si na tento fakt začínou zvykat. Jak bylo zjištěno ve výzkumu Bočkové, tak pouze 57 % lidí 50+ je ochotno investovat do dalšího vzdělání. Dokonce bylo zjištěno, že spíše lidé s vysokoškolským vzděláním jsou ochotni tyto peníze investovat do vzdělání, což se pravděpodobně opět váže s výše uvedenou profesní deformací, a také samozřejmě jistě vyšším intelektem. Řešením by tedy bylo, kdyby tato studia byla v rámci důchodové reformy hrazena výhradně státem či alespoň částečně z Evropských fondů nebo částečně samotnou univerzitou, abychom dosáhli většího procenta účastníků vzdělávání na U3V.

Participant č. 1: „Pro mě to není překážkou, ale myslím, že pro někoho to může být dost. Pokud by se důchody posunuly a bylo to nezbytně nutné, tak by toto studium mělo být bezplatné.“

Participant č. 2: „To je taky pěkně drahá záležitost. Tam se musí pořádkem kopírovat materiály. Je to asi nejnáročnější obor, co jsme kdy měly.“ (kaligrafie)

Participant č. 4: „Nebylo to překážkou, ale tehdy to bylo poměrně dost peněz.“

Participantka č. 5: „Možná pro ty důchodce to může být hodně peněz. Ještě když jsou ti důchodci sami, tak počítají a obrací každou korunu. Ale já jsem s tím problémem neměla.“

6.5 Shrnutí výsledků výzkumu

V této podkapitole si zopakujeme výzkumné otázky, které byly na začátku bakalářské práce vytyčeny a zodpovíme si je krátkým shrnutím výsledků výzkumu.

Hlavní výzkumná otázka:

Jak se měnila motivace v čase u posluchačů na U3V Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně?

Odpověď:

Motivace posluchačů se během studia měnila na základě námi zjištěných motivačních faktorů, které působily na studenty U3V v průběhu studií. Zatímco během studia vyvstal jako největší motivační faktor samotný přístup geragoga, motivační faktory před zahájením studia se pak velmi promítaly do motivačních faktorů po ukončení studií.

Vedlejší výzkumné otázky:

1. Jaké motivační faktory převládají před zahájením studií u potenciálních studentů U3V?

Odpověď:

U potenciálních studentů U3V převládaly motivačními faktory jako jsou naplnění koníčky a splnění snu, seberozvoj, vědomá sebeaktivizace a celoživotní vzdělávání jako profesní rutina.

2. Jaká je souvislost mezi motivací a přístupem geragoga v otázce setrvání posluchačů ve studiu na U3V?

Odpověď:

V souvislosti s přístupem geragoga a setrváním posluchačů ve studiu na U3V byly zjištěny motivační faktory jako důležitost přidané hodnoty přednášejícího tzv. „něco navíc“, využití externistů, přizpůsobení se věku a jejich specifik.

3. Jaké převládají motivační faktory v rozhodnutí pokračovat v dalším studiu i po skončení studia na U3V u posluchačů?

Odpověď:

V rozhodnutí pokračovat v dalším studiu u posluchačů U3V i po skončení studií převládaly motivační faktory rozšíření dalších znalostí, posun a viditelné výsledky jakožto potřeba neustrnout na místě, rozmanitost oborů a trénink paměti.

4. Jaké jsou demotivační faktory před, během a po ukončení studia u posluchačů?

Odpověď:

Demotivační faktory působící na posluchače před studiem byly nedostatek času a náročnost povolání. Během studia demotivovala posluchače úroveň nastaveného kurzu, nepřizpůsobení se věku a vysoké nároky, které souvisely s přístupem geragoga. Po ukončení studií to pak byly vnější demotivační faktory, a to zdraví a finance.

6.5.1 Doporučení pro praxi

Jelikož motivaci dělíme na vnitřní a vnější, nebudeme tak schopni ovlivnit všechny faktory, které byly během výzkumu zjištěny. Jednotlivé motivační faktory, převážně ty vnitřní, jsou otázkou jednotlivce, na kterého působí mnoho skutečností. Shrňme si tedy alespoň faktory, které je univerzita schopná ze své pozice ovlivnit. V následujících řádcích budou popsána doporučení, která vznikla na základě výsledků našeho výzkumu.

1. Motivační faktory před studiem

Z našeho výzkumu vzešlo, že největším motivačním faktorem bylo naplnění koníčky či splnění snu, na které posluchači během svého produktivního věku neměli dostatek času. Jednoznačně vyplynulo tvrzení, že zájmový charakter přednášek je pro posluchače naprosto vyhovující a nevzniká tak potřeba tuto skutečnost měnit. Jelikož obory, které jsou vyučovány na U3V se příliš nemění, mým doporučení je udělat dotazníkové šetření. Tento průzkum by sloužil k obnově či přidání nových oborů, tak aby U3V získala více na atraktivnosti.

2. Přístup geragoga jako motivační faktor

Na základě odpovědí našich participantů byl zjištěn jako největší motivační faktor přítomnost externistů na univerzitě. Jelikož jsme nezjišťovali, z jakého důvodu univerzita přestala využívat externisty při přednáškách, nelze říct jednoznačné doporučení. Můžeme se tedy pouze domnívat, že je za tím otázka financí. Posluchači dost často zmiňovali externisty s jakousi přidanou hodnotou, kterou do přednášek přinášeli. Jsem přesvědčena o tom, že i zapálený teoretik je schopen poskytnout stejnou přidanou hodnotu. Mé doporučení tedy

zní, že by bylo v zájmu samotných přednášejících, doplnit doprovodný program v podobě realizování různých zájezdů, výletů, exkurzí, výstav apod. Tento faktor naši partcipanti dost často zmiňovali jako největší benefit přednášek a mohlo by to tak mít za cíl zvýšení zájmu potenciálních studentů o studia či setrvání v nich.

3. Motivační faktory po ukončení studií

Motivační faktory po ukončení jednoho oboru nejsou již tak příliš ovlivnitelné. Z velké části se podobají motivačním faktorům před zahájením studií. Z našeho výzkumu vyplynulo, že nejvíce studenty ovlivňuje vnitřní potřeba rozšíření či prohloubení znalostí, posun a viditelné výsledky nebo také potřeba neustrnout na místě. Toto jsou faktory, které příliš neovlivníme. V tomto směru mohu doporučit lepší zpětnou vazbu a převahu chválení nad káráním, což souvisí i s odstavcem výše. Studenti na konci semestru píšou závěrečnou seminární práci, která slouží k uzavření klasifikace. Studentům často chybělo nějaké ohodnocení nebo zpětná vazba k jejich vypracované práci. Co se týče rozšíření oborů, to jsme již zmiňovali v bodě č. 1. V neposlední řadě, ale bylo často zmiňováno, že jako motivující působí i aktivita samotné univerzity. To znamená obesílání stávajících studentů informací o otevřených oborech. Pokud by se jednalo o získání nových studentů, mé doporučení je spolupráce s personálními odděleními firem ve Zlínském kraji a zaslání nabídky s obory.

4. Demotivační faktory

Největší prostor pak nalézáme v eliminaci demotivačních faktorů, které působí na studenty během celého studia. Vnitřní demotivační faktory jako je nedostatek času či náročnost povolání univerzita není schopna ovlivnit. Ale co je schopna univerzita ovlivnit je velikost skupiny, nastavená úroveň kurzu a rozdělení skupin co se věku týče. Demotivačním faktorem před zahájením studia i během byla právě velikost skupiny. Introvertní jedinci se tak už dopředu obávají z velkého množství lidí a ze strachu či obavy se ke studiím ani nepřihlásí. Nicméně z mého pohledu bývá na přednáškách poměrně dost účastníků a v rozhovorech bylo zmíněno, že se přednášející nemůže věnovat individuálně jednotlivým studentům. Další věc, která se s tím váže je horší organizovanost obzvláště z hlediska sezení. Přednášející by měl alespoň na začátku semestru zorganizovat sezení, tak aby studenti s určitými zdravotními handicapami měli i vyhovující místa. Jelikož není dle mého názoru v silách univerzity rozdělit věkově skupiny např. 50-60, 60-70 či 70-80 let, tak je zapotřebí více přihlížet ke specifikům jednotlivcům. Snažit se co nejvíce uzpůsobit přednes,

tak aby nedoslýchaví nemohli nic přeslechnout, a ti s horšením zrakem nemohli nic přehlédnout. Dalším negativním faktorem a ojedinělou zkušeností byly vysoké nároky kladené ze strany geragoga. Vzhledem k tomu, že jsem sama studentkou UTB, tak vím že se každý semestr hodnotí kvalita přednášek a přednášejících. Bohužel nebylo předmětem našeho šetření, zda něco obdobného probíhá i na U3V. Mé doporučení tedy zní, pokud již tak není nastaveno, aby obdobná hodnocení chodila i studentům U3V. Je důležité, aby univerzita dostávala zpětnou vazbu a mohla tak předejít skutečnostem, díky kterým se studenti mohou odhlašovat ze studií.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část je zaměřena na období stáří a stárnutí, kde definujeme základní pojmy jako jsou geragogika, senior, třetí věk a ageismus. Další kapitola pojednává o edukaci seniorů, jaký je její cíl a smysl, jaká jsou specifika ve vzdělávání seniorů a v neposlední řadě také o funkci a osobnosti samotného geragoga. Předposlední kapitola se věnuje hlouběji vzdělávání seniorů na Univerzitách třetího věku, kde je popsána historie U3V, jak vznikaly tyto univerzity v zahraničí a v České republice a rozebereme i Univerzitu třetího věku na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a její studijní program. Poslední kapitola nastiňuje problematiku motivace obecně, potřeby až po motivaci ke vzdělávání. Praktická část této bakalářské práce je tedy zaměřena na zjištění hlavních motivačních faktorů před zahájením studia, jak ovlivňuje přístup geragoga motivaci posluchačů v setrvání v těchto studiích a jaké jsou motivační faktory po ukončení studia. V neposlední řadě se věnujeme také demotivačním faktorům.

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jak se motivační faktory mění v čase a definovat hlavní motivační a demotivační faktory. Tyto výsledky by pak mohly sloužit UTB jako zpětná vazba a podnět k nápravě nevyhovujících skutečností, které s velkou pravděpodobností snižují počet přihlášených studentů ke studiu na U3V.

Z výsledků vyplynulo, že účastníky vzdělávání nejvíce motivuje to, že studium není příliš náročné a oceňují, že je založeno spíše na zájmovém charakteru než na vzdělávacím. V podstatě všichni participanti se shodli na tom, že mohli jít konečně studovat něco co je celý život bavilo, co bylo jejich koníčkem či snem, ale na co neměli díky svým pracovním povinnostem a osobnímu životu dostatek času.

Dalším příjemným zjištěním byla skutečnost, že si participanti uvědomují vlastní přibývajícím věku a nutnost aktivizace. Pochopení, že vlastní seberozvoj může sloužit jako sebeaktivizace jak na duševní, tak s tím spojené fyzické úrovni. Poté neméně překvapující fakt, že lidé zvyklí se celoživotně v rámci své vlastní profese vzdělávat jsou s velkou pravděpodobností převážnou většinou účastníků na tomto vzdělávání.

Co se týče přístupu geragoga se většina oslovených shodovala na tom, že výuka externistů v dobách minulých nabývala daleko větší kvality a z velké většiny také přinášely ono „něco navíc“ do vzdělávání oproti teoretikům a profesorům z univerzity, což všichni hodnotili jako velkou újmu na kvalitě a vyhledávanosti některých oborů. Nicméně schopnost geragoga přizpůsobit se věku posluchačů hodnotili participanti vesměs kladně, což je

velkým plusem pro naši univerzitu. Jen v jednom případě jsme se setkali s velmi negativním hodnocením, kde hodnotím spíše selhání jednotlivce a lidského faktoru než jako obecný problém univerzity.

Po ukončení studia se většina participantů shodla na tom, že jakmile člověk jednou U3V zakusí, už jen těžko z ní bude odcházet, což se pravděpodobně opět váže s onou profesní rutinou a zvykem se i nadále vzdělávat.

Demotivačním faktorem se může jevit rozmanitost oborů, které se příliš nemění a člověk, který dochází na U3V již 10 let pak nemá co jiného by dál studoval, ač by velmi rád pokračoval. Největším demotivačním faktorem a faktorem, který je nejméně ovlivnitelný je zdraví, které účastníky bohužel v mnoha případech donutí na univerzitě skončit.

A v poslední řadě může potenciální studenty demotivovat placení těchto studií. Pro většinu respondentů to takový problém nebyl, ale bylo řečeno, že pokud by skutečně měla tato studia připravovat na další profesní dráhu, tak by neměla být zpoplatněna a měla by být hrazena státem. Zatím je to ale hudba budoucnosti.

Cíle této bakalářské práce byly naplněny. Motivace se v průběhu studia samozřejmě měnila, nicméně to, co motivovalo účastníky na začátku studia, motivovalo z velké většiny i nadále k dalšímu studiu. Spíše vyvstal na pozadí fakt, že je důležitější eliminovat demotivační faktory, které byly během výzkumu také odhaleny. Vnitřní i vnější motivační faktory jsou tedy záležitostí jednotlivce, které jsou u většiny účastníků shodné, ale univerzita by se měla spíše postarat o eliminaci demotivačních faktorů, které by mohly snižovat zájem o toto studium.

V úvodu jsme zmínili, že díky nezadržitelnému stárnutí seniorní složky v naší populaci je potřeba aktivizovat tuto část obyvatelstva, aby zůstala i nadále ekonomicky aktivní. Během psaní této bakalářské práce a obzvláště po ukončení rozhovorů vyvstal ovšem fakt, že U3V není schopno plnohodnotně nahradit vysokoškolská studia. Tato studia mají spíše zájmový charakter, a proto jsou postavena správně na naplnění koníčků a potřeb samotných posluchačů, na které neměli doposud prostor. Množství z nich pak ani nestálo o to vrátit se do pracovního procesu a málokdo zůstal i nadále ekonomicky aktivním, jelikož celý život vykonávali poměrně náročnou profesi. Jen jedna participantka si protáhla produktivní věk a odešla tak do důchodu později, protože její práce byla zároveň i jejím koníčkem. Ekonomicky aktivní zůstávají spíše lidé z finančních důvodů a ti by se ze stejných důvodů ani k těmto studiím nepřihlašovali. Proto tedy v závěru této práce jednoznačně

vyplývalo, aby se charakterech těchto studií neměnil, a naopak se zkvalitňoval program stávající, včetně přednášejících, nebo rozšiřoval.

Z uvedeného výzkumu vyplývá, že pomineme-li ekonomickou situaci v našem státě a podíváme se na situaci z humanitního pohledu, zjistíme, že U3V pozitivním způsobem ovlivňuje aktivizaci našeho staršího obyvatelstva a díky tomu může mít i vliv na prodlužující se délku života.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ADAMEC, Petr, KRYŠTOF, David. *Univerzity třetího věku na vysokých školách*, 1. vyd. Brno: Asociace univerzit třetího věku České republiky, o.s., Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5640-4.
2. BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-4824-5.
3. BENEŠOVÁ, Dana. *Gerontagogika*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014. ISBN 978-807452-039-6.
4. BOČKOVÁ, Lenka. *50+ Aktivně, Fakta, inspirace a rady do druhé poloviny života*. Praha: Respekt institut, 2011. ISBN 978-80-904153-2-4.
5. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
6. KLEVETOVÁ, Dana, DLABALOVÁ, Irena. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2169-9.
7. MACHÁČOVÁ, Kateřina, HOLMEROVÁ, Iva et al. *Aktivní gerontologie, aneb, Jak stárnout dobře*. Praha: Mladá fronta a. s., 2019. ISBN 978-80-7571-037-6.
8. ONDRÁKOVÁ, Jana a další. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. 1. vyd. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-038-3.
9. PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2002. ISBN 80-244-0394-3.
10. PALÁN, Zdeněk a LANGER, Tomáš. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.

11. PRUSÁKOVÁ, Viera. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Bratislava: Gerlach print, 2005. ISBN 80-89142-05-2.
12. RABUŠICOVÁ, Milada a RABUŠIC, Ladislav. *Učíme se po celý život*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4779-2.
13. SÝKOROVÁ, Jana. *Senioři a významy generace*. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2007. ISSN: 1214-813X.
14. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
15. ŠPATENKOVÁ, Naděžda, SMÉKALOVÁ, Lucie. *Edukace seniorů*. 1. vyd. Praha: GRADA, 2015. ISBN: 978-80-247-5446-8.
16. TOMEŠ, Igor, ŠÁMALOVÁ, Kateřina a kolektiv. *Sociální souvislosti aktivního stáří*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN: 978-80-246-3612-2.
17. VETEŠKA, Jaroslav, VACÍNOVÁ, Tereza a kol. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AUTA Asociace univerzit třetího věku

ČSÚ Český statistický úřad

U3V Univerzita třetího věku

UTB Univerzita Tomáše Bati

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 – Aktuální populační vývoj v kostce</i>	<i>18</i>
<i>Obrázek 2 – Míra zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity</i>	<i>19</i>
<i>Obrázek 3 – Maslowova pyramida potřeb.....</i>	<i>33</i>
<i>Obrázek 4 – Motivační faktory v čase vč. kódů</i>	<i>40</i>
<i>Obrázek 5 – Demotivační faktory v čase vč. kódů</i>	<i>41</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 – Představení participantů</i>	<i>39</i>
---	-----------

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky k rozhovorům

Příloha P II: Rozhovor – Participantka č. 5

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY K ROZHOVORŮM

Otázky k práci Motivační faktory vzdělávání seniorů na U3V na UTB

Zaměstnání:

Věk:

Pohlaví:

Dosažené vzdělání:

Rok studia:

Obor (popř. poslední):

Věk při nástupu ke studiu:

1. Co vás motivovalo ke studiu na U3V?
2. Co vás vedlo k zahájení studia v tomto věku?
3. Co myslíte, že mělo největší vliv na to, že jste se rozhodl/a jít studovat na U3V?
4. Byly zde i nějaké vnější faktory, které vás motivovaly ke studiu?
5. Jakou profesi jste vykonával/a před nástupem na U3V či stále vykonáváte?
6. Myslíte, že tento faktor má vliv na toto studium?
7. Jaká jste měl/a očekávání od studijního programu?
8. Byla tato očekávání naplněna?
9. Je podle vás studijní program dostatečný? Pokud ne, proč?
10. Byl jste spokojen/á s kvalitou výuky?
11. Jak hodnotíte přístup geragoga?
12. Jsou pro vás vyučující motivačním prvkem proč ve studiu pokračovat?
13. Jaký typ výuky preferujete nejvíce?
14. Co se vám naopak na výuce nelíbilo?
15. Jak hodnotíte náročnost studia?
16. Pociťoval/a jste někdy při studiu stres?
17. Co vás motivovalo i nadále ve studiu pokračovat?
18. Byly zde nějaké faktory, které vás spíše demotivovaly?
19. Byly zde nějaké vnější podněty?
20. Setkal/a jste se během studia s nějakými problémy, které vám studiu ztěžovali?
21. Jak hodnotíte klima (atmosféru) během výuky?
22. Je podle vás nějaká překážka, která brání uzpůsobit výuku všem? (věk, nastavená úroveň, dosažené vzdělání apod.)
23. Jaké máte vztahy s dalšími posluchači/spolužáky?
24. Našli jste během studia nové přátele?
25. Jakým způsobem vás obohatilo toto studium?
26. Byly během studia důvody, díky kterým byste studium ukončil/a?

27. Jsou pro vás finance v tomto směru překážkou?
28. Co po ukončení studia shledáváte za největší motivační faktor?
29. Jak studium hodnotíte?
30. Doporučila byste toto studium lidem v okolí?
31. Využíváte nově získané poznatky v praxi?
32. Našel/la jste po absolvování studijního programu lepší uplatnění?
33. Rozhodl/a byste se jít ještě někdy znovu studovat?
34. Co by vás k tomu motivovalo?
35. Pokud ne, jaké překážky vám nedovolují jít znovu studovat?

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR – PARTICIPANTKA Č. 5

Otázky k práci		Motivační faktory vzdělávání seniorů na U3V na UTB	
Věk:	75 let (74 let)	kontrola stav - b1 sebeaktivizace - b3 roztěření vědomostí - b2 sociální zágr - b9 zdravotní stav - b6 zájma o svět - b9 náplně volného času - b3	zaujmutí - d4 připravení k tomu - d3 hlavce navíc - d1 diskuse - d5 kvalita - d9
Pohlaví:	žena		
Vzdělání:	SŠ (zdravotnictví)		
Profese:	vrchní sestra	neinformovanost - L11 nedostatečnost znalostí - L12 práce - b14	rozšíření znalostí - a1 život - a2 dost - a4 zaměst - a5 zdravotní diskuse - a4

Co vás motivovalo ke studiu na U3V?

Tak mě hlavně ^{b9} **motivovala sousedka**, která s námi chodí do přírody na turistické výšlapy. A protože ona už se nějakou tady toho zúčastňovala, tak se mě ptala, jestli bych nechtěla chodit taky, tak jsem řekla, že to zkusím. No a zkusila jsem jeden semestr a teďka jsme se přihlašovali zase do letošního semestru. Takže mě se to zalíbilo, tak jsem se přihlásila znovu. (vnější)

A měl/a byly nějaké vnitřní faktory, co vás vedly k zahájení studia v tomto věku?

Tak vnitřní faktor dá se říct, že je ^{b3} **dobré, když jsme v tomto věku aktivní**. Toho jsem si sama jako seniorka vědoma. Důvod byl abych se tak nějak jako ^{b3} **zaktivizovala**. Jelikož moc místní neznám, tak jsem měla možnost také ^{b4} **přijít do toho nového kolektivu** a trochu se tam rozkoukávat a **seznamovat s těmi lidmi**. I když se s nimi ještě pořád nějak moc neznám, tak to pro mě bylo dobré. Nakonec ty přednášky, které byly, ^{b5} **nemůžu říct, že bych se na nějaké nudila**. Všechny se mi nějaký způsobem líbily a ^{b5} **obohatily mě něčím jiným**.

Co myslíte, že mělo největší vliv na to, že jste se rozhodl/a jít studovat na U3V?

Já bych řekla, že úplně na prvním místě by bylo to, že jsem si vědoma i toho, že i ten člověk ^{L9} **potřebuje kontakty**. Takže já bych na první místo asi pak dala ty **mezilidské kontakty**, protože jak už nechodíme do práce, tak nemáme kde a komunikujeme na nejvýš u pokladny v obchodě, ale jinak ne. Takže prostě spíš jako ^{b9} **dostat se takovým jiným způsobem mezi lidi**.

Jakou profesi jste vykonával/a před nástupem na U3V či stále vykonáváte?

Zdravotní sestra, ^{b6} **vedoucí funkce**. Dělal jsem asi 9 roků staniční sestru a 16 roků vrchní sestru. Respektive původně to byla funkce hlavní sestry, ona ta práce zůstávala stejná, ale měnil se ten organizační pavouk. Takže tak jak to nastavil ten ředitel, tak jednou se ta funkce jmenovala hlavní sestra, jednou vrchní sestra. Ale ty rozdíl tam byly nepatrné v tom popisu pracovních činností, ale měnily se ty organizační věci.

Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Já jsem studovala střední, ale protože funkce vrchní sestry ^{b6} **vyžadovala tzv. pomaturitní specializační studium**. Takže buďto mohlo být bakalářské studium, anebo stačilo tady tohle pomaturitní. To trvalo 2 roky v Brně v doškolovacím ústavu. Ono se to jmenovalo nějak Ústav pro vzdělávání středně zdravotnických pracovníků a tam se studovaly obory, které opravňovali

k výkonu vedoucí funkce. A pak se tam studovaly obory, které opravňovaly k výkonu funkce. Takže na stejném „doškolováků“ studovaly sestřičky, které třeba dělaly na operačních sálech, na intenzivní péči apod. jako specialisty. To byla dvouletá nadstavba pomaturitní specializační studium při práci samozřejmě, ale kromě toho jsem musela udělat kurz organizace a řízení. Ale to bylo krátkodobě, asi čtrnáctidenní soustředění v Brně a pak z toho byla závěrečná zkouška. Tehdy mi bylo 40 let. (celoživotní vzdělávání)

Myslíte, že tento faktor má vliv na toto studium?

No určitě mělo, protože jako zdravotnický pracovník vím, jak je důležité pro člověka i ve vyšším věku, aby si některé ty aktivity udržel. Ale nejenom udržel, ale dál je rozvíjel, protože s tím souvisí všechno. Já teď přesně nevím tu definici zdraví, ale je to souhra biopsychosociální. A to všechno souvisí i ta psychika s tím tělesným zdravím, takže já vlastně tím, že to vím tak to aplikuji na sebe.

Myslíte, že vzdělání souvisí s motivací ke studiu na U3V?

No já když tak pozoruji ty lidi okolo sebe, tak spíše do té univerzity chodí spíše ti lidé, kteří už mají nějakou určitou inteligenci. Že tam asi ti lidé s tím úplně základním vzděláním asi ani neprojeví ten zájem.

Jaká jste měl/a očekávání od studijního programu?

Spíše zvědavost, protože jsem si to neuměla úplně představit. Protože je to nazváno jako studium, tak jsem se spíše obávala toho, abych se tam něco šrotila. Že budu muset opravdu prokázat nějaké výsledky, že bude pak nějaká zkouška. Já jsem o tom nijak moc informací nevěděla a možná to byl také i jeden z důvodů, proč jsem se do toho nehrnula dřívě. Člověk už si tolik nevěří, i ta paměť selhává, takže v tomto věku, kdy by měl člověk opravdu na plno studovat, že by musel pak prokazovat ty výsledky z toho studia, tak už by to bylo náročnější a asi by to člověk vzdal. Tak jak třeba oni studují tu virtuální univerzitu, tak asi je to tam náročnější. Ale ona je to spíše zájmová činnost než vzdělávací. Původní důvod byl asi jiný, ale s postupem času se zjistilo, že je prospěšná samotná ta aktivizace důchodců nezávisle na tom, jestli využijí nebo nevyužijí ty poznatky, které získají. Proto mé největší očekávání a také důvod proč jsem šla studovat na U3V byla aktivizace.

Byla tato očekávání naplněna?

No tak já, kdybych si mohla vybírat, tak já bych si představovala nějaké téma jednooborové psychologie a pak nějaké zdravotnické téma. Byl by to ucelený blok přednášek jako na výšce a dostávala bych se do hloubky toho třeba s čím jsem celoživotně přicházela do styku a co mě zajímá. Takže v tomto smyslu to očekávání naplněné nebylo, ale zase na druhé straně zjišťuji, že se dovidám o oborech, o kterých jsem nevěděla vůbec nic a že to je nad očekávání.

Takže byste si vybrala vždy něco, co vycházelo z vaší profese nebo z vašich zájmů?

Jako kdybych si mohla vyloženě vybírat, tak bych si třeba vybrala něco o horách, protože to mě zajímá. Takže nějaké takové cestovatelské téma z různých hor nebo ne třeba cestovatelské, ale třeba nějaké místopisné, horopisné, historické, vztahující se k jednotlivým pohořím u nás k České republice. To jako jo, ale jinak je to individuální u každého, protože si myslím, že když má člověk tu svou profesi rád, tak jí nezapíchne s odchodem do důchodu. Je to individualita u každého a záleží i na tom jaké má kdo koníčky.

Je podle vás studijní program dostatečný? Pokud ne, proč?

Tak každá ta přednáška má trochu jiný styl, ale ^{d4}nesetkala jsem se s tím, že bych se na některé ^{d5}nudila. Nebo bych vůbec ^{d6}nerozuměla, neodnesla si z toho nic. Já si myslím, že ten kdo to organizuje, tak celkem má už své kontakty a zná ^{d7}kvalitu těch lektorů, takže já k tomu nemám vůbec žádné negativní poznatky.

Byl jste spokojen/á s kvalitou výuky?

S kvalitou ano, ale u nás starších je někdy problém, že ^{d7}ne všechno dobře slyším. Tak oni ti lektoři ^{d8}nepoužívají vesměs mikrofon a když používají mikrofon, tak zase v tom sále, kde to máme, tak není úplně dobře ozvučený. Ale jinak ta kvalita si myslím, že to je dobré.

Jak hodnotíte přístup geragoga?

Nezaznamenala jsem žádný problém, až na to že ^{d1}blbě slyším. Ale to je asi můj osobní handicap, že už začínám ^{d2}špatně slyšet. Jako kdybych měla něco zkritizovat, tak bych zkritizovala že ti vedoucí toho kurzu, tak co se týče toho se ^{d3}sezení, tak že to nechávají volně kde si ti lidi sednou. Teď když tam přijdeš jako nováček, ^{d4}tak nevíš, kam si máš sednout. Teď oni už mají nějaký svůj zaběhnutý sedací pořádek, takže ty si tam sedneš a oni ti řeknou, že je to třeba obsazené. Takže tohle a pak že pokud jsem nevěděla, že někteří tam chodí hodně brzy, aby si zajistili tu dobrou pozici, tak když tam přijdeš jako nová, tak tam ^{d5}na tebe zbydou místa někde vzadu a už je to problém. Takže mohli by nějakým způsobem ^{d6}zohledňovat, že někdo by potřeboval sedět spíš ^{d7}vpředu, že už ^{d8}blbě slyší apod. Nevím, jestli je to proveditelný. Jinak si myslím, že ^{d9}respektují, že mají před sebou ^{d10}dospělé lidi. Není tam žádná známka nějakého opovrhování nebo ponižování. Ono tam teda, když tu třídu vidím, že ono tam ani není vidět, že by tam byli nějakí starci nad hrobem. Chodí tam dost lidé mladší, než jsem třeba já. Chodí tam i starší, ale ti se tak nějak v tom uceleném kolektivu ^{d11}ztratí. A ten přístup je, že jo ten lektor, který tam přijde, tak má před sebou ^{d12}dospělé lidi a ^{d13}neresí, jestli jim je 60 nebo 80.

Ocenila byste, kdyby rozdělení skupinek bylo třeba na začátečníky a pokročilé nebo podle věku?

To asi určitě jo. Protože je fakt, že třeba tam chodí, co jsem si všimla nějaká paní, která asi sama hodně cestuje a teď je tam nějaká taková cestovatelská přednáška a ty jsi tam sama ^{d1}začátečník a nic ^{d2}takového neznáš. A teď zjistíš, že ona už byla tam a tam a ^{d3}tam všude byla, takže asi by bylo dobré to rozdělení. Tím by se dala i ^{d4}přizpůsobit ta ^{d5}hlasitost, ten ^{d6}způsob podání, že by ti starší lidi ^{d7}byli odděleně. Ale zase nevím, do jaké míry by to bylo prospěšné i z jiného hlediska, protože ono se prosazuje, aby byli věkově ti lidé promíchání. Aby se naučily ty jednotlivé věkové kategorie k sobě navzájem chovat, takže to by zase možná nějaký odborník řekl, že to dobré není. Ale z toho ^{d8}pohledu, možná toho přístupu těch lektorů, že by ^{d9}věděli, že má možná před sebou lidi ^{d10}věkově hodně starší, tak by mohli třeba na to ^{d11}možná ^{d12}jinak reagovat, tak to by asi na škodu nebylo no.

Jsou pro vás vyučující motivačním prvkem proč ve studiu pokračovat?

Já myslím, že jo, protože zatím to byli vždycky lidi, na kterých bylo vidět, že tím oborem, který ^{d1}předávají dál žijí. Nezaznamenala jsem tam někoho, kdo by tam přišel a prostě si to odpřednášel, protože za to dostane nějakou korunu. Jo byli to lidi ^{d2}zapálení, takže ^{d3}motivačně to ^{d4}určitě působí. Na jedné přednášce se mi ^{d5}nelíbilo, protože ten dotyčný, co měl napsané na té obrazovce tak měl ^{d6}hustě napsáno a nešlo to ^{d7}přečíst za tu dobu, která byla k dispozici atd.

Jaký typ výuky preferujete nejvíce?

To, co se nám nabízí, tak to je všechno **formou prezentací**, takže nemůžu prostě nic srovnávat. Ale zase na druhé straně tento způsob **se mi líbí**, protože když můžeš zároveň to, co ten člověk říká sledovat na **té obrazovce** a když to má dobře zpracované. Když je to tak že to má na té obrazovce **přehledné** a zároveň ještě můžeš poslouchat ty doplňující věci, které on k tomu říká. Je i fajn, když to má **zpestřené třeba i řadou videí**.

Co se vám naopak na výuce nelíbilo?

Jak hodnotíte náročnost studia?

Když mě nikdo nezkouší, tak jsem spokojená. **Kdyby mě měli zkoušet**, tak by to bylo asi docela náročné. Ale vím, že existuje i virtuální univerzita a ti tam studují třeba Leonarda Da Vinci, a protože jeden účastník tady té třídy je členem komise na ochranu životního prostředí, do které já chodím. A on o tom vykládal a říkal, že je to teda hodně náročné. Zatímco my jsme jenom pasivní posluchači, tak oni musí vyplňovat nějaké ty dotazníky, testy, aby mohli vůbec postupovat dál. On si to sice může dohledat, protože to dělá na počítači, on může použít během toho nějakou tu literaturu, najít si ty informace **nebo hledat si je z těch přednášek**, které má k dispozici, ale zase je to dobré tím, že si to **vtiskne víc do paměti** tím, že vyplní nějaký test.

Co vás motivovalo i nadále ve studiu pokračovat?

No zalíbilo se mi to. Zalíbilo se mi to, **dozvídám se tam zajímavé věci**. Je to takové **zpestření života**. **Naplnění volného času**.

Byly zde nějaké faktory, které vás spíše demotivovaly?

No tak demotivující je asi ten **zasedací pořádek**. Protože, když jsem tam poprvé **přišla**, tak jdeš a sedneš si. A třeba ti někdo řekne, **no ale tady nemůžeš sedět** a nikdo to tam **neorganizuje**. Takže prostě tohle to mi vadilo, protože **já jsem od přírody introvert** a teď **přijdu mezi cizí lidi**, se kterými se neznám a **nikdo se mi tam nevěnuje**, aby řekl tam se můžete posadit nebo tady se můžete posadit. Takže tohle bych zaslíbala **organizátorům**.

Byly zde nějaké vnější podněty, které vás demotivovaly setrvat ve studiu?

Tak platí se 500 Kč za ten semestr, takže možná pro ty důchodce **to může být hodně peněz**. Když jsou ti důchodci sami, tak počítá a obrací každou korunu. Ale já jsem s tím problémem neměla.

Jak hodnotíte klima (atmosféru) během výuky?

Já myslím, že je dobrá. Jako reagují ti posluchači, **tleskají navzájem**, mezi sebou si třeba povídají. Když třeba odcházím, tak slyším, že třeba to téma nějak **probírají nebo hodnotí**. Takže je dobrá. Jestli tě to zajímá, tak zájemců přibývá a právě zaznamenali **nárůst posluchačů**.

Jaké máte vztahy s dalšími posluchači/spolužáky?

Zatím žádné, já moc nenavazuji vztahy. Takže já tam mám vlastně tu paní, s kterou chodíme, tak s ní komunikuji, **ale jinak zatím jako ne**. Některé ty lidi sice znám. Ale pamatuji si, že jeden rok **pořádala ta univerzita zájezd**. No a já jsem s nimi byla na zájezdu v době, kdy jsem s nimi ještě ani

nechodila do třídy, protože tam bylo volné místo. No a bylo zajímavé, že ten zájezd těch seniorů byl organizovaný tak, že tam byla třeba prohlídka po městě a ta vedoucí toho zájezdu, tak to udělala tak, že ti starší účastníci zájezdu, kteří se nemohli účastnit té procházky po městě a neušli by to, tak si šli sednout celá partička někde do cukrárny, dali si tam kávu, poseděli, poklábosili a pak jsme se zase všichni sešli a pokračovalo se.

Našli jste během studia nové přátele?

To asi vyloženě ne.

Jakým způsobem vás obohatilo toto studium?

Tak určitě o některé informace, o kterých jsem nevěděla.

Používáte tyto informace nějakým způsobem v praxi?

No tak určitě manželovi o tom vykládám. Já mám spíš problém s pamětí a já i když to slyším a řeknu si, že si to musím zapamatovat, tak jak přijdu domů a už si to nepamatuji. Nedělám si poznámky, ta paní vedle mě si občas nějaký poznatek запиše, ale já mám takovou zkušenost, že to potom stejně nepoužiju. Takže já si nedělám poznámky. Ale trénuji si třeba tu svou paměť tím, že se snažím říct manželovi vždycky něco z toho co jsme se učili.

Co po ukončení studia shledáváte za největší motivační faktor?

To že ty přednášky jsou kvalitní a dá se tam dozvědět spousta nových věcí. I když třeba se jedná o něco, co jsem si myslela, že mě moc nebude zajímat a nakonec zjistím, že je to podané takovým způsobem, že mě to zaujme ty informace. Kdybych měla někomu doporučit, tak bych to asi formulovala takhle nějak. Já si myslím, že jakmile už tam lidé začnou chodit, tak tam chodí i nadále a pokračují v tom studiu. Jedna lékařka, se kterou já jsem pracovala, tak tam taky chodí. Ale normálně se mi jednou stalo, že jsem zapomněla. Normálně jsem zapomněla, takže to mě docela dost mrzelo.

A hodláte se přihlásit do dalšího semestru?

Určitě jo. Jediná výhoda je, že nemusím nikam dojíždět. Kdybych musela někam dojíždět, tak by mě to asi úplně nelákalo. Někam jet a přijet večer domů, tak to by se mi nelíbilo.